

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет іноземних мов

Кафедра німецької філології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**СЕМАНТИЧНІ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЛЕСИКО-
СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ НА ПОЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ
ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ**

Студентки 2 курсу групи 2 МСОДН
Галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальності 014 Середня освіта
Предметної спеціальності 014.021 Середня освіта
(мова і література (німецька))
Фаліштинської Анастасії Романівни

Використання чужих ідей, Науковий керівник
результатів і текстів мають Вишивана Н. В., доцент, кандидат філологічних наук
посилання на відповідне джерело

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ЦІННОСТІ.....	8
1.1. Значення слова і його сполучуваність.....	8
1.1.1. Лексичне значення. Природа та структура лексичного значення.....	8
1.1.2. Семантична структура слова та методи її дослідження.....	14
1.2. Системні відношення у лексиці.....	18
1.2.1. Лексика як система. Типи лексичних мікросистем.....	18
1.2.2. Методи дослідження лексико-семантичного поля.....	24
1.3. Оцінка і оціночність як аксіологічна та мовна категорії.....	27
1.3.1. Оцінка та проблема цінності у різних науках.....	27
1.3.2. Особливості мовної категорії оціночності та структура оцінки.....	30
1.3.3. Класифікація оціночних значень.....	34
1.3.4. Зв'язок оцінки з емоційністю та експресивністю та їх місце у семантичній структурі слова.....	35
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	37
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	39
2.1. Ознаки прикметника як частини мови.....	39
2.2. Домінанти поля та їх семантичні та етимологічні характеристики.....	41
2.3. Інвентаризація лексико-семантичного поля та частотність вживання прикметників на позначення матеріальної цінності.....	44
2.4. Вживання прикметників зі значенням матеріальної цінності у публіцистичних виданнях.....	56
2.5. Кількісні характеристики вживання прикметників на позначення матеріальної цінності.....	68
2.6. Дистрибутивні характеристики досліджуваних прикметників.....	69

2.6.1. Сполучуваність прикметників.....	69
2.6.2. Вживання прикметників на позначення матеріальної цінності у складі сталих виразів.....	73
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	80
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРАКТИКИ МОВИ ТА ЛЕКСИКОЛОГІЇ.....	82
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	87
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	88
РЕЗЮМЕ.....	90
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	92
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ.....	101
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	102
ДОДАТКИ.....	103

ВСТУП

Останнім часом чимало дослідників у своїх лінгвістичних працях приділяють увагу семантичній стороні мови. Зокрема важливу роль у сучасному мовознавстві відіграє саме лексична семантика, яка є окремою дисципліною – семасіологією, задача якої – вивчення і опис значення слова в синхронії та діяхронії.

Дана робота присвячена дослідженню семантичних та функціональних особливостей лексико-семантичного поля прикметників на позначення матеріальних цінностей у сучасній німецькій мові. Дослідити особливості вживання прикметників на позначення матеріальної оцінки можна, вичленовуючи певні лексичні системи. Існує чимало методів, які застосовуються для дослідження оціночної лексики, серед яких: машинна вибірка (мовні корпуси), психолінгвістичні методи або ж метод польових структур. На нашу думку, саме польовий підхід до смислової структури слова значно розширяє уявлення про значення слова і процеси, які відбуваються у семантичній структурі слова. Польова модель дає нам змогу представити лексичний склад мови як певний континуум та з'ясувати структурну організацію макрополів та роль кожного окремого компонента в ньому.

Ключову роль у дослідженні відіграє принцип антропоцентризму, згідно з яким у центрі всіх подій стоїть людина. У працях з лінгвістики цей принцип застосовують для того, щоб дослідити мову як продукт людської діяльності, засіб зберігання досвіду людини, її знань чи культури [74, с. 169].

Не зважаючи на велику кількість праць, що присвячені дослідженню мовної категорії оцінки [див. 73; 70; 56; 24; 46; 57; 58 та інші], не вистачає точних даних узагальнюючого характеру щодо семантичних та функціональних особливостей саме ЛСП прикметників на позначення матеріальної цінності у німецькій мові, адже у даних роботах розглядається категорія загальної оцінки без наявності матеріального компоненту. Отже, є підстави вважати, що проведені до цього часу

дослідження прикметників не вичерпують всієї проблематики даного питання, що зумовлює **актуальність** даної роботи.

Метою даної роботи є дослідження семантичних та функціональних особливостей лексико-семантичного поля прикметників на позначення матеріальної цінності, яке ми окреслили такими прикметниками як „*reich*“, „*arm*“, „*teuer*“ і „*billig*“.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати такі **завдання**:

- 1) вивчити структурно-семантичні особливості поля прикметників на позначення матеріальної цінності у сучасній німецькій мові;
- 2) дослідити парадигматичні зв'язки у ЛСГ прикметників на позначення матеріальної цінності;
- 3) описати сполучуваність та виявити сталі (фразеологічні) зв'язки у межах лексико-семантичної групи, яка складається з прикметників, що використовуються на позначення матеріальної цінності;
- 4) дослідити смислову структуру прикметників, що позначають матеріальну цінність за допомогою контекстологічного аналізу;
- 5) розробити вправи на основі дослідженого матеріалу, які можна застосувати на практичних заняттях з практики німецької мови та лексикології.

Об'єктом дослідження є лексико-семантичне поле прикметників на позначення матеріальної цінності у сучасній німецькій мові. Вибір об'єкта дослідження зумовлюється такими факторами:

- 1) необхідністю комплексного вивчення структури значення прикметників матеріальної оцінки та удосконалення існуючих класифікацій ЛСГ;
- 2) потребою подальшого дослідження значень прикметників матеріальної цінності у німецькій мові, незважаючи на наявність деяких досліджень з цієї теми.

Предметом дослідження стали семантичні та функціональні особливості лексико-семантичного поля прикметників матеріальної цінності, які окреслені такими прикметниками як «багатий», «бідний», «дорогий» і «дешевий» та їхніми синонімами.

Матеріалом дослідження слугує вибірка прикметників, що містять компонент матеріальної цінності на основі електронного мовного корпусу, зокрема за допомогою Лейпцігського мовного корпусу (Leipziger Corpora Collection), та семи одномовних німецькомовних словників. Функціонування прикметників досліджувалося на основі періодичних видань. Ними слугували 2 випуски газети «Handelsblatt». Перший – №28, від 10 лютого 2014 року [117] та другий – №29, від 11 лютого 2021 [118]. А також 2 випуски журналу «Der Spiegel» – №52, від 27 грудня 2010 року [115] і №4, від 24 січня 2011 року [116].

Методи дослідження мають комплексний характер, що обумовлено специфікою матеріалу, а також метою його вивчення. Дослідження семантики одиниць здійснювалося методом компонентного аналізу. У роботі широко застосовуються метод польового моделювання, дистрибутивно-статистичний, контекстуальний та класифікаційний метод та метод узагальнення.

Наукова новизна представленої роботи полягає у характеристиці як самої групи прикметників матеріальної оцінки, її парадигматичних зв'язків, так і у характеристиці зв'язку цих прикметників з іншими лексичними одиницями німецької мови.

Теоретичне значення полягає у комплексному дослідженні лексико-семантичної групи прикметників матеріальної цінності, а також у вивченні функціональних особливостей окремих її компонентів у сучасній німецькій мові.

Практична цінність роботи визначається тим, що результати класифікації німецьких прикметників матеріальної цінності можуть бути застосовані у лекційних курсах, семінарських заняттях з лексикології, семасіології та на заняттях з практики німецької мови.

Структура роботи. Дана робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури (103 найменування) та додатків. Загальний обсяг – 106 сторінок.

Апробація роботи. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на XIX міжнародній студентській Інтернет-конференції МОВА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА: Інтеграційні тенденції в сучасному світі факультету

іноземних мов Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського, на IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет конференції «Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти дослідження і викладання іноземних мов і літератури» (Маріуполь, 2021), на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні світові тенденції розвитку науки, освіти та технологій» (Полтава, 2021), на IV міжнародній науково-практичній конференції «TOPICAL ISSUES OF MODERN SCIENCE, SOCIETY AND EDUCATION» (Харків, 2021), на XIV Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих науковців «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації» (Житомир, 2021).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки магістерського дипломного дослідження відображені у публікаціях «Семантична структура слова та методи її дослідження», «Польові структури в системі мови», «Оцінка та проблема цінності у різних науках», «Домінанти лексико-семантичного поля на позначення матеріальної цінності та їх семантичні та етимологічні характеристики» та «Вживання прикметників на позначення матеріальної цінності у складі сталих виразів», які виконані автором одноосібно.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ОЦІНКИ

1.1. Значення слова і його сполучуваність

1.1.1. Лексичне значення. Природа та структура лексичного значення

Питання «значення» – одне з найскладніших питань не лише у лінгвістиці, але й у філософії, логіці та психології. Якщо розглядати саме лексичне значення, то в процесі його утворення беруть участь та знаходять відображення три взаємопов'язаних фактори: система мови, мислення і навколишня дійсність [34 с. 146; 82, с. 9].

Складність вивчення цих категорій призводить до того, що не можливо сформулювати єдине визначення. Для того, щоб визначення було коректно та об'єктивно сформованим варто враховувати різні підходи.

В сучасній науці про мову існують три основні підходи до інтерпретації природи лексичного значення:

1) Значення слова розуміється як певна ідеальна субстанція («образ», «відображення», «уявлення», «поняття», «думка» і т. д.) – «субстанціональний» підхід (інакше – «відображальна семантика»);

2) Під значенням слова розуміють певне відношення – «реляційний» підхід (відношення слова-знаку до предмету, поняттю, відношення слова-знаку до інших слів-знаків на синтагматичній чи парадигматичній осі і т. д.);

3) Значення слова описується і визначається в рамках понять «стимул-реакція» – «біхейвористський» підхід.

В результаті того, що семасіологію XIX-го і частково XX-го століття в основному цікавило питання щодо причин семантичних змін [103, с. 21], питання про саму сутність значення, як не парадоксально, знаходилося в той час на

периферії науки. Для цього періоду характерними були психологічні та логістичні концепції значення слова. Наприклад, Г. Пауль розрізняв okazіональне та узואльне значення слова. В свою чергу під другим, малася на увазі «вся сукупність уявлень, які складають для члена даної мовної спільності зміст даного слова» [65, с. 94]. На відміну від Г. Пауля К.О. Ердман вважав, що змістову частину слова складає поняття і пов'язані з ним побічні уявлення [102, с. 107]. Аналогічні висловлювання можна знайти в працях інших іноземних дослідників. Г. Стерн, наприклад, розумів під значенням слова «думку», а Г. Кронассер – «більш-менш складний психологічний феномен, пов'язаний з чуттєво сприятливим символом» [103, с. 56]. В радянському мовознавстві субстанціональна концепція в найбільш повному і завершеному варіанті представлена у відомій статті А. І. Смірніцького (значення слова – це «відоме відображення предмету, явища чи відношення в свідомості..., яке входить в структуру слова в якості так званої внутрішньої сторони...» [72, с. 89]). Варіанти субстанційної теорії значення можна знайти в працях інших радянських лінгвістів. М. В. Нікітін розуміє під значенням слова «актуалізований у свідомості концепт», а концепт трактується, в свою чергу, як «думка про щось загальне чи одиничне, поняття чи уявлення» [62, с. 163, 165].

Новий підхід до значення виник та розвився в мовознавстві під впливом ідей Ф. де Соссюра. В свою чергу значення розглядалося як відношення між поняттям та символом, який його позначав, або ж як відношення слова-знаку до інших слів-знаків на парадигматичній чи синтагматичній осі. З іншого боку значний вплив на вплив та розвиток цих концепцій справила філософія семантичного позитивізму, яка розвивалася у працях Вітгенштейна, Карнапа, Морріса, Черча, Рассела та інших філософів та логіків [52, с. 63].

Отже, різноманітні підходи до значення слова зводяться в сучасному мовознавстві до двох основних: значення – це образ; значення – це відношення. Відповідно до концепції значення, що тяжіють до одного з підходів, були названі субстанціоналістськими та релятивістськими у лінгвістиці. Перша концепція з'явилася в межах традиційної семасіології, інша є характерною для різних течій

структуралізму. Різниця полягає в оцінці лінгвістичних та екстралінгвістичних відношень факторів у формуванні категорії значення слова [52, с. 65].

Прибічники субстанціоналістського підходу визначають важливе місце у своїй теорії екстралінгвістичним факторам, особливо зв'язку значення з мисленням та поняттям як основною розумовою категорією [21, с. 11].

Вони представляють лексичне значення, як і поняття, як «свого роду розумові концентрати», «згустки людських знань про певні фрагменти навколишньої дійсності, що ґрунтуються на специфічній формі відбиття дійсності – узагальненні та абстракції» [38, с. 9].

Значення і поняття не є тотожними поняттями, як зазначають більшість лінгвістів [41, с. 65 – 77; 38, с. 14, 18–23; 16, с. 17–18; 98, с. 57]. Науковці вводять термін «звичайне» та «наукове» поняття. Тому значенням слова може бути звичайне поняття, що має у своєму складі мінімальну кількість загальних та характерних ознак, що важливі для ідентифікації предмету, так як наукове поняття є значно ширшим за попереднє.

Існує ще одна причина, чому лексичне значення і поняття не можуть бути тотожними. Це тому, що значення відображає не лише певну реалію, а особливості її сприйняття та осмислення особистістю. Внаслідок цього є експресивно-емоційні та стилістичні відтінки – нашарування, які об'єднано складають конотативний аспект значення [7, с. 107; 67, с. 27].

Проте, вчені, які є прихильниками субстанціоналістичної теорії, применшують вплив власне мовних факторів і відхиляють факт того, що мова є відносно самостійною. За думкою Д. Н. Шмельова, значення слова-знака визначається не лише його «предметною співвіднесеністю», але й тим, в яких він відношеннях з іншими ознаками, як він представляє закріплений за ним зміст: «цим зумовлена подвійна природа лексичного значення слова: слово є одночасно знаком реалії та одиницею мови» [97, с. 15 – 16].

Якщо порівнювати усі релятивістські теорії значення, то можна зробити висновок, що для кращого розуміння структури лексичного значення, підходить концепція, за якою значення розуміється як сукупність відношень знака. Отже,

знак вступає у відношення з сутністю, що він позначає (денотатом), з поняттям, що виражає (сигніфікатом), з умовами мовленнєвого акту та його учасниками, з іншими знаками на парадигматичній та синтагматичній вісі. Тому відповідно до цього вирізняють такі види значень: денотативне, сигніфікативне, парадигматичне та структурне значення. Останнє може бути двох типів: диференціальне (значеннєвість) або синтаксичне значення (валентність) [4, с. 106].

Проаналізувавши основні підходи до розуміння лексичного значення, можна зробити висновок, що не протиставлення релятивістської та субстанціоналістської концепцій, а також не екстралінгвістичних факторів власно мовним, дає можливість збагнути сутність складного та багатокомпонентного поняття значення, а саме їх синтез та комплексне урахування. Тому, згідно зі сказаним вище, найкраще визначити значення як сукупність знань про слово та його вживання [21, с. 13].

Найдоцільніше розкривається сутність лексичного значення через його структуру. Така наука як семасіологія допомагає зрозуміти краще поняття значення, оскільки в ній воно розглядається як складний об'єкт, як багат шаровий комплекс, складниками якого є семантика (інформація про позначувані словом предмети і явища навколишнього світу), прагматика (інформація про умови комунікації), синтактика (інформація про правила вживання знака). Проте не існує єдиного пояснення щодо значення та кількості змістових компонентів у структурі лексичного значення [21, с. 13].

За словами Н. В. Вишиваної, семантику знака розглядають на двох рівнях: предметному (денотативному) та понятійному (сигніфікативному) [21, с. 14].

Якщо розглядати саме предметний компонент значення, то слід розрізняти такі поняття як референт та денотат. Референт – це окремий предмет. Денотат же – це «клас певних предметів» [5, с. 60], або «об'єктивна властивість якогось об'єкта чи предмета» [42, с. 106], або «типізоване уявлення про клас предметів» [82, с. 42]. Отже, денотат – це клас «ідентичних предметів» (для конкретних слів)

або клас «однотипних ситуацій» (для абстрактних слів), які об'єднані певними ознаками [50, с. 14 – 16].

Сигніфікат – є мовним відповідником денотата. Це «відбита у свідомості сукупність ознак класу однотипних предметів чи ситуацій» [50, с. 17]. Також він виконує найбільш суттєву функцію мови – бути репрезентантом мислення [42, с. 111].

Сигніфікат і денотат співіснують один з одним у відношеннях як зміст поняття до його обсягу, і, на думку деяких лінгвістів, складають основу значення словесного знака [82; 5].

На думку Г. Клауса, серед таких розділів семіотики як семантика, прагматика і синтактика, варто розділити семантику на 2 шари: власно семантику, що включає сферу ідеального, і сигматику, яка охоплює сферу матеріального [39, с. 16]. Згідно з цим семантику знака, тобто його смисловий стержень, утворює сигніфікат. Сигматика знака представлена ж референтом і денотатом. Вони є позамовними компонентами, тому не можуть входити до лексичного значення, хоча є одним з найвагоміших факторів, які зумовлюють це значення.

Прагматика знака (конотація) – являє «узуально чи okazіонально закріплену за ним інформацію про умови та учасників комунікації і виражає емотивно-оціночне та стилістично марковане ставлення суб'єкта мовлення до дійсності при її позначенні у висловлюванні, яке отримує на основі цієї інформації експресивний ефект» [76, с. 5]. Проте, думки щодо того, чи входить конотація в структуру значення, розійшлися.

Існує принаймні дві групи вчених. До складу першої входять К. Ердман, В. І. Шаховський, В. Н. Телія, А. В. Філіпов, І. В. Арнольд. Вони обґрунтовують конотацію як один із аспектів лексичного значення [102, с. 107; 96, с. 14; 76, с. 5; 90 с. 57; 7, с. 107]. Наприклад, К. О. Ердман вважає, що існує три компоненти значення слова: понятійний зміст, побічний зміст та емоційна цінність [102, с. 107]. З позицій сучасного мовознавства останні два компоненти утворюють конотативний аспект значення.

Інша група вчених (В. А. Звегінцев, Ю. Д. Апресян) заперечують таке розуміння значення [34, с. 180; 5, с. 68].

Ми ж тяжіємо до думки лінгвістів, які входять до складу першої групи, тому що вважаємо, що виводити конотацію за межі значення не потрібно.

Конотація – це структура, до якої входять оціночний, емоціональний, експресивний та стилістичний компоненти [7, с. 107].

Під синтактикою знака мається на увазі сукупність його структурних відношень. В свою чергу відношення між словами на синтагматичній осі, тобто, у мовленнєвій ситуації, утворюють синтаксичне значення або валентність слова. Відношення ж між словами на парадигматичній осі, тобто в системі мови, утворюють диференціальне значення або ж значеннєвість [4, с. 105 – 106]. Отже за характеристику положення слова в системі мови відповідає структурне значення слова і воно повинно входити як обов'язкова складова в поняття його лексичного значення.

На думку Л. М. Васильєва, лексичне значення є загальним (інваріантним) значенням всіх словоформ даної лексеми, відмежоване від їх граматичних значень (якщо лексема однозначна), або одне з інваріантних значень лексеми (якщо вона багатозначна). Таким чином, одна і та ж лексема (в поєднанні з іншими знаковими засобами мови) може виражати кілька лексичних значень (полісемія) або навпаки, одне і те ж лексичне значення може виражатися кількома лексемами та еквівалентними їм за функціями фразеологізмами (синонімія). У зв'язку з цим постає запитання до лексеми як потенційно багатозначної одиниці типового синтаксичного контексту, якій притаманне лише актуальне значення. Лексему як одиницю системи мови називають іноді словом-ономатемою, а лексему як одиницю контексту, що представлена однією зі своїх словоформ, – словом-синтаксемою [18, с. 36].

В. В. Левицький стверджує, що не зважаючи на чіткість розмежування компонентів у структурі значення, «кордони між ними умовні та рухливі» і далі: «Лексичне значення – це структурована цілісність, де емоціональне невід'ємне від

раціонального, логічного, а логічне – від власно мовного – синтаксичного» [54, с. 14].

Отже, лексичне значення є багатокомпонентним поняттям, яке включає в себе:

- 1) Сукупність відбитих у свідомості та структурованих у мові об'єктів та явищ дійсності (семантика);
- 2) Сукупність семантичних співзначень, за допомогою яких здійснюється ставлення людини до предмета номінації та умов комунікації (прагматика);
- 3) Сукупність синтагматичних та парадигматичних відношень слова (синтактика).

1.1.2. Семантична структура слова та методи її дослідження

Як відомо, не існує єдиного визначення для терміну «семантична структура слова». Наприклад, за словами А. А. Уфімцевої існує п'ять типів розуміння цього терміну як методичного, так і онтологічного плану, що зустрічаються у лінгвістичних працях [84, с. 67 – 68].

Тому, схиляючись до думки деяких дослідників, термін «семантична структура слова» слід розглядати як те, що стосується внутрішньої структури полісемантичного слова і його можна розуміти як впорядковану сукупність значень слова, тобто лексико-семантичні варіанти.

Термін ЛСВ (лексико-семантичні варіанти) був запропонований А. І. Смирницьким. Дане поняття за змістом схоже до окремого значення слова, проте, на відміну від останнього, він є двосторонньою лексичною одиницею. Це означає, що має план змісту та вираження [82, с. 70].

У сучасній семасіології існує два варіанти підходу до розуміння та представлення семантичної структури багатозначного слова. Згідно з ними дану структуру можна подати як дві моделі.

Перша модель передбачає, що сукупність значень багатозначного слова являє собою ієрархічно організовану структуру, де «чільну роль грає одне – головне значення, усі інші значення прямо чи побічно підпорядковуються головному» [38, с. 59].

Згідно ж з другою моделлю, у слова є певне «іваріантне», тобто «загальне» значення, в порівнянні з яким усі інші значення виступають як цілком рівноправні варіанти [34, с. 228].

«Загальне» значення – виступає як певна своєрідна абстракція, яку не можливо зустріти у реальній мові. Проте застосування такої абстракції у вирішенні конкретних лінгвістичних проблем може бути доволі доцільним та перспективним. На цей факт вказували навіть деякі противники «теорії загальних значень» [див. 49, с. 246].

Тому можна зробити висновок, що основною проблемою структурної організації полісемантичного слова є питання, яке стосується ієрархічного принципу відношень між ЛСВ слова.

Отже нам, як і більшості лінгвістів, що займаються дослідженням проблеми полісемії, можна вважати, що традиційний поділ значень на первинні та вторинні, прямі та переносні адекватно відображає їх нерівноправний статус у структурній організації багатозначного слова.

Функціонально-семантичні та дериваційно-семантичні – таку назву мають два типи ієрархічних відношень між елементами семантичної структури слова [54, с. 17]. Під функціонально-семантичним значенням мається на увазі, що один із ЛСВ має більше за обсягом та функціональним значенням семантичне навантаження, тому частіше використовується та відіграє в семантиці слова більш важливу роль.

Дериваційно-семантичне значення означає, що один тип ЛСВ виникає на базі іншого. Такі відношення семантичної похідності, тобто деривації, вважають власне ієрархічними відношеннями у смисловій будові слова. За характером дериваційні відношення бувають регулярними (метонімія) та нерегулярними (метафора) [97, с. 232; 5, с.190].

Отже, бачимо, що проблема вивчення смислової структури слова вимагає подальшого дослідження та пошуку ефективних методів за допомогою яких буде здійснюватися розмежування ЛСВ слова та буде здійснена можливість для їх об'єктивного розміщення у словниках.

Такими методами є контекстуальний аналіз, а також структурний та психолінгвістичний методи.

Психолінгвістичні методи у дослідженні полісемії застосовуються досить успішно. Наприклад, використання методу вимірювання семантичної відстані між ЛСВ, в різних контекстах, дозволило розрізняти ЛСВ слова досить об'єктивно, що дозволило в свою чергу розмежовувати полісемію та омонімію. Ця методика була застосована в експерименті, який провів В. В. Левицький на лексичному матеріалі української мови [51]. У даній роботі розмежування ЛСВ було зроблено шляхом вимірювання семантичної подібності слова у типових контекстах. Для цього слова, які актуалізують свої ЛСВ у різноманітних контекстах, отримували такі параметри: «повна відмінність» (омонімія), «значна відмінність» (перехідний тип), «відмінність» (полісемія) та «тотожність» (однозначність).

По-перше, дана методика зробила можливим визначення та групування контекстуальних наборів, а це в свою чергу дало змогу розмежувати ЛСВ, що актуалізують свої значення в контекстах на основі отриманих психометричним шляхом оцінки семантичної подібності. По-друге, вона розробила об'єктивні критерії розмежування омонімії та полісемії. По-третє, методика дала позитивну відповідь на питання про ієрархічну будову смислової структури слова.

Проте наявні також недоліки психолінгвістичних методів. Одним із них є необхідність залучати до експерименту велику кількість досліджуваних.

У даній роботі розмежування значень полісемантичних слів було зроблено із застосуванням контекстологічного аналізу. Такий метод аналізу представлено в роботах Н. Н. Амосової «Основи англійської фразеології» (1963). Дослідниця вирізняє такі два поняття як: контекст та мовленнєва ситуація. «Контекст у широкому сенсі», тобто мовленнєва ситуація являє собою екстралінгвістичні умови, що справляють вплив на реалізацію значення. «Контекст у вузькому

смислі», або ж просто контекст авторка визначає як з'єднання «вказівного мінімуму» зі словом, що семантично реалізується. «Вказівний мінімум» означає певну кількість значущих компонентів контекстного оточення, необхідного для актуалізації значень слова. Він може бути одночленним або ж багаточленним.

Також Н. Н. Амосова вводить поняття «перемінного» та «постійного» контексту. Характер такого контексту можна визначити за допомогою можливості підміни слів, що входять до складу «вказівного мінімуму».

Послідовно аналізуючи елементи «вказівного мінімуму» можна виділити контекстуальний набір (далі КН) значення, що актуалізується. Він може являти собою ідеографічну групу, семантичний підклас слів або складатися зі слів, які не мають типового значення.

КН, або як він ще найменується в мовознавстві, валентний набір є формальним способом розмежування окремих ЛСВ багатозначного слова. За словами М. П. Кочергана, розмежування значень слова є прямій залежності від специфіки узагальненої сполучуваності (тобто, КН) для кожного із значень: «чим більшу специфіку у сполучуваності мають різні значення слова, тим легше вони розмежовуються» [45, с. 77].

Чимало вітчизняних лінгвістів підтримали та розвинули ідею дослідження значення слова, його семантичної структури за допомогою контексту, зокрема: М.П. Муравицька [60], А. А. Уфімцева [80 – 84], С. Д. Кацнельсон [38], І. В. Арнольд [6], Н. З. Котєлова [44]. Більшість мовознавців, розглядаючи підходи до проблеми співвідношення полісемантичного слова та контексту, тяжіють до думки, що значення багатозначного слова є одиницями мови, які незалежні від контексту і ним не утворені [60, с. 16; 38, с. 53 – 54].

Функція контексту в уточненні змісту багатозначного слова полягає не в тому, що контекст змінює неточне вихідне значення, а в реалізації уже закладених в слові різних значень. Тому стосовно полісемії контекст відіграє не однозначну роль – «як засіб відбору потрібного віртуального значення та як засіб актуалізації відібраного значення» [38, с. 53], і в додаток до цього виконує такі взаємопов'язані функції – ідентифікуючу та актуалізуючу.

Подібна ідея представлена в роботах А. А. Уфімцевої. Дослідниця розглядає проблему полісемантичного слова під кутом того, що воно є результатом послідовного варіювання його лексичної семантики та враховує при цьому приналежність слова до тої чи іншої частини мови.

Отже, особливістю лексико-семантичного варіювання дієслівних лексем є те, що основним фактором є граматичні (тобто, морфологічні та синтаксичні) засоби мови, які обумовлюють членування полісемантичного словесного знака.

На противагу цьому, наприклад, предметним та ознаковим іменам притаманні функціонально-синтаксичні обмежені значення. А от прикметники та іменники різняться об'ємом своїх смислових структур та межами лексико-семантичного та семантико-стилістично варіювання. Більш чіткішими кордонами наділена семантична структура предметних імен; пороги варіювання їх лексичного значення можуть визначатися в термінах метамови, що важко зробити у ознакових імен. Прикметники, які виражають властивості предметів та оцінку цих властивостей людьми, особливо наділені широким смисловим об'ємом та надзвичайно широкими межами їх лексико-семантичного варіювання. Пані Уфімцева припускає, що за своєю семантикою вони наближені до «універсальних знаків» [82, с. 149].

1.2. Системні відношення у лексиці

1.2.1. Лексика як система. Типи лексичних мікросистем

Моделювання системи мови – це доволі ефективний метод її вивчення. Все зводиться до того, що людям притаманне бажання наочно побачити, як «виглядає мова», в якій формі вона закладена в пам'ять і забезпечує мовну діяльність.

Одна з перших моделей системи мови – рівнева модель дала приблизну структуру з яких компонентів складається мова – фонemi, слова, словоформи, словосполучення та ін. У різноманітній лінгвістичній літературі представлена також ще одна модель – польова модель системи мови. Вона має різноманітні

інтерпретації та застосування. Предметом вивчення в теорії поля сучасного мовознавства є угруповання мовних одиниць, які об'єднані на основі спільності значення, яке вони виражають (семантичний принцип) або за спільністю виконуваних ними функцій (функціональний принцип), або ж на основі поєднання обох ознак (функціонально-семантичний принцип).

Угруповання, які виділяються на основі даних принципів, тобто поля, являють собою системні утворення з характерними як для будь-якої системи зв'язками і відношеннями і разом з тим з власними переважними специфічними рисами. Поле має особливу структуру – ядро-периферія – для якої характерна максимальна концентрація полеутворюючих ознак в ядрі і не повний набір цих же ознак при можливому послабленні їх інтенсивності на периферії. Поле може об'єднати у собі різні мовні засоби, які належать до різноманітних граматичних класів та рівнів мови.

Також поле, як і кожне системно-структурне об'єднання має певну конфігурацію, тобто структуру. Під поняттям конфігурація мається на увазі, що існують певні угруповання елементів всередині, перетин відношень в структурі, накладення зв'язків. Поле може мати в своєму складі декілька мікрополів, які мають відносну самостійність.

На основі лінгвістичних праць, можна виокремити такі основні ознаки мовного поля [66, с. 5 – 6]:

1. Поле – це інвентар елементів, які пов'язані між собою структурними відношеннями.
2. Елементи, які утворюють поле, мають семантичну спільність і виконують в мові спільну функцію.
3. Поле може об'єднати однорідні і різнорідні елементи.
4. В структурі поля виділяють мікрополя.
5. В складі поля виділяють ядерні і периферійні конституенти. Ядро розташовується навколо домінуючого компонента. Периферія має при цьому зонну організацію.

6. Ядерні конституенти найбільш спеціалізовані для виконання функції поля, семантично використовуються, виконують функцію поля найбільш однозначно, найбільш частотні в порівнянні з іншими конститuentами і обов'язкові для поля.

7. Між ядром і периферією здійснюється розподіл функцій, виконуваних полем; частково функції виконує ядро, частково – периферія.

8. Межі між ядром та периферією, а також окремими зонами є нечіткою і розмитою.

9. Конституенти поля можуть належати до ядра одного поля і периферії іншого і навпаки.

10. Різні поля можуть накладатися один на одного, утворюючи зони поступових переходів.

Поля можуть бути різнотипними. Тому в рамках теорії функціонально-семантичних полів розрізняють: 1. Моноцентричні (сильно центровані) мають чітко виражену домінанту; 2. Поліцентричні (слабко центровані) базуються на сукупності різноманітних засобів, не утворюючих єдиної гомогенної системи. В межах останнього типу виділяють два підтипи: а. поля розсіяної, дифузної структури, які мають безліч компонентів при слабко вираженій межі між ядром і периферією; б. поля компактної поліцентричної структури, з явно вираженими центрами.

Слід також зазначити, що самі поля в цілому можуть поділятися на первинні (основні, структурно необхідні) і вторинні (неосновні, додаткові). Таким чином лексичні поля предметно-понятійного типу відносяться до первинних, а поля емоційної, розмовної чи іншої лексики – до вторинних. При тому вторинні поля перетинають первинні, об'єднуючи елементи первинних полів.

Отже, саме польова модель підтверджує уявлення про мову як систему підсистем, які функціонують між собою взаємодіючи і взаємопроникаючи. Також варто згадати, що польовий підхід до смислової структури слова дозволяє значно розширити уявлення про об'єм семантики слова і процесах, які відбуваються в ній.

Існують також різні типи лексичних мікро-систем: лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, синонімічний ряд, антонімічна пара, тематична група, асоціативне поле. Наприклад, в роботі Н. Г. Долгих під терміном «семантичне поле» маються на увазі різноманітні лексичні угруповання, і питання щодо їх розмежування навіть не піднімається [30]. Якщо ж дослідити ознаки різноманітних угруповань, то можна дійти до висновку, що кожна система має щось своє специфічне. З іншого боку всі вони ґрунтуються на одному і тому ж польовому принципі групування елементів.

На цій основі виникає проблема класифікації лексичних мікросистем і критеріїв їх виділення. Тому дана тема є предметом дослідження низки праць з семасіології [43; 17; 13; 30; 100; 67; 53]. Ю. Н. Караулов вважав, що складність класифікації лексичних угруповань обумовлена головним чином плутаниною в термінах [37]. Проте на думку деяких лінгвістів – це лише одна з декількох об'єктивних причин.

По-перше, предмети і явища світу пов'язані між собою складними, іноді відношеннями, які навіть не перетинаються. Ці складні, різноманітні зв'язки в зовнішньому світі відображаються на лексичній системі мови, поділяючи її на взаємопов'язані лексичні блоки.

По-друге, елементи лексичної системи мови пов'язані своїми внутрішньомовними відношеннями, спричиненими конкретними умовами розвитку і функціонування мови. Як і внутрішньомовна так і зовнішньомовна системи накладаються одна на одну і в результаті взаємодії утворюють мережу парадигматичних відносин між словами і ЛСВ слова.

Термін «поле» був введений у лінгвістику Г. Іпсеном у 1924 р. Проте у 1923 р. Й. Трір розробляв також ідею «поля», хоча роботи його були опубліковані пізніше. На думку вченого, в свідомості людини слова існують в певному порядку і пов'язані один з одним за змістом. В кінцевому варіанті він назвав групу споріднених смислів (Sinnverwandte) чи певну смислову сферу (Sinnbezirk) [66, с. 26 – 27].

Поняття поля за Й. Тріром широко використовується в практичних дослідженнях з мовознавства. Проте більш точно назвати поля Й. Тріра з точки зору сучасної мовознавчої термінології можна лексико-семантичними полями, а не просто семантичними чи понятійними, оскільки в таких полях за семантичним принципом об'єднано лексику.

За А. А. Уфимцевою «основним і початковим для виділення подібної лексико-семантичної групи служить не «понятійне коло» чи «сфера чистих понять», а слово як основна словникова одиниця в його різноманітних і складних смислових зв'язках з іншими одиницями словника» [79].

Таким чином ми можемо дійти висновку, що існує велика різниця поля Й. Тріра від лексико семантичної групи. Важливим чинником, що розмежовує ці поняття є мовна або немовна обумовленість зв'язків, що об'єднують елементи тієї чи іншої мікросистеми. Елементи лексико-семантичного поля об'єднані спільністю немовних зв'язків і відношень; а складові ЛСГ пов'язані і об'єднані між собою в першу чергу внутрішньомовними відношеннями.

Отже, слід чітко роз'яснити межу між термінами поле та лексико-семантичне поле (ЛСП), так як це є два різних поняття. Поле – це принцип групування лексики, згідно з яким може бути названа будь-яка мікросистема, що має ознаки поля. ЛСП означає власно саму мікросистему, де «за семантичним принципом об'єднується лексика» [53, с. 67].

Що стосується поняття синонімічний ряд, то відомо, що в основі синонімії лежить денотативно-сигніфікативна і сполучувана спільність лексичних одиниць. Таким чином синонімічний ряд належить до таких груп лексики, для яких характерною ознакою є ізоморфне або близьке до такого за своєю структурою співвідношення внутрішньомовних і позамовних зв'язків між лексемами.

Отже, можна зробити висновок, що першою ознакою для розмежування лексичних мікросистем є мовна або немовна обумовленість лексичних зв'язків. Друга – тип і місце розташування імені групи.

Оскільки диференціація ЛСГ виникає на базі якогось багатозначного слова, то це слово є домінантою і обов'язково входить до складу. Інші члени групи знаходяться в синонімічних відносинах з домінантою.

Специфічною рисою ЛСП є те, що ідентифікатор знаходиться поза межами поля, як правило, являє собою не слово, а словосполучення, яке позначає родові поняття, по відношенню до якого всі члени поля є вже видовими поняттями.

Синонімічний ряд же як і ЛСГ диференційований відносно якогось слова-домінанти, що входить до складу синонімічного ряду. Проте на відміну від ЛСГ відмежування синонімічного ряду відбувається відносно одного, як правило, основного значення (ЛСВ) слова (якщо воно багатозначне).

Третьою ознакою розмежування лексичних угруповань є тип відношень в середині мікросистеми. Для членів ЛСГ на відміну від ЛСП і синонімічного ряду, характерною рисою є наявність двох різних системних відношень – комутації і субституції.

Мікросистеми, що складаються з двох слів-антонімів не мають спільного імені, вираженого словом чи словосполученням. При необхідності зазначити антонімічну пару використовуються ті ж слова-антоніми, що складають її структуру. За іншими властивостями – денотативно-сигніфікативними та сполучуваності – слова-антоніми ідентичні зі словами-синонімами.

В тематичні групи, за Л. М. Васильєвим, входять слова, що об'єднані однією і тою ж типовою ситуацією чи темою, але спільна ідентифікуюча (ядерна) сема для них не є обов'язковою [17]. На відміну від ЛСП тематична група є сукупністю матеріальних або ідеальних денотатів, які зазначені словесними знаками. Відношення між елементами в таких групах є різнотипними або ж взагалі відсутніми.

Підсумовуючи вищенаписане, серед лексичних мікросистем слід виділити наступні основні типи: лексико-семантичне поле, лексико-семантична група, синонімічний ряд, антонімічна пара, тематична група, асоціативне поле.

Критеріями для розмежування цих понять виступають такі три ознаки: 1. Мовна/немовна обумовленість зв'язків між лексемами; 2. Тип структурних

відносин (комутація – субституція) в середині мікросистеми; 3. Місце розташування і тип ідентифікатора (імені) групи.

Лексико-семантичне поле базується на позамовних зв'язках денотатів, його елементи не можуть замінювати один одного, а ідентифікатором поля виступає словосполучення, часто штучно створене, яке не входить до складу поля. ЛСП розмежовується за одною спільною семою, містить слова однієї частини мови.

Лексико-семантична група базується на внутрішньомовних зв'язках слів, ідентифікатор (домінанта) – слово, яке входить до складу групи. Окремі одиниці знаходяться в синонімічних відношеннях з ідентифікатором. ЛСГ відмежовується за кількома спільними семами, містить одиниці однієї частини мови.

Синонімічний ряд ґрунтується на позамовних зв'язках денотатів і внутрішньомовних зв'язках слів; одиниці ряду можуть замінювати один одного. Домінанта – слово, що знаходиться всередині ряду.

Антонімічна пара базується на позамовних зв'язках денотатів і внутрішньомовних зв'язках слів, одиниці мають контрастну дистрибуцію.

Тематична група оснований на позамовних зв'язках денотатів, відношення між одиницями різнотипні, або взагалі відсутні, ім'я поля – слово або словосполучення, яке не входить до складу групи; містить одиниці різних частин мови, об'єднані однією чи кількома спільними семами.

Асоціативне поле обумовлено позамовними зв'язками денотатів і внутрішньомовними зв'язками слів, елементи не є взаємозамінними, всі елементи пов'язані асоціативними зв'язками зі стимулом-ідентифікатором, який знаходиться всередині поля. Містить одиниці різних частин мов, об'єднані однією чи кількома семами чи не мають спільних сем.

1.2.2. Методи дослідження лексико-семантичного поля

Для дослідження ЛСП застосовується певний алгоритм аналізу, який зумовлений завданнями та метою роботи. Різні етапи дослідження вимагають

застосування різних методів вивчення, які в свою чергу впливають на достовірність та обґрунтованість результатів дослідження.

Компонентний аналіз називають «найефективнішим із запропонованих мовознавцями методом дослідження» [29, с. 50]. Об'єктом такого аналізу можуть виступати різні мовні явища, наприклад: різні значення багатозначного слова, лексичне значення слова, або окрема лексико-семантична група слів.

Суть методу компонентного аналізу полягає в розщепленні значення слова на складові компоненти, які називають семами. За цими компонентами слова можуть об'єднуватися або ж різнитися між собою. Цей метод передбачає не лише аналіз, але й «об'єднання (компонентний синтез) семантичних компонентів у цілісне значення, «збагачене новими знаннями його окремих частин» [47, с. 6], тому що сукупність усіх окремих складових дає повну картину лексичного значення слова як про семантичну структуру [73, с. 4].

Теорія компонентного аналізу ґрунтується на уявленнях про лексичне значення слова як сукупності мінімальних, нерозкладних сем або компонентів значення. Під час застосування методу компонентного аналізу основною одиницею використання є сема. Хоча на позначення цієї одиниці існують і інші терміни, наприклад: «диференційний елемент», «фігура змісту», «семантичний множник», «диференційна ознака», «семантичний примітив», «смісловий атом», «ноема», «семантичний маркер», але найбільшого поширення набув термін «сема» [40; 52; 68; 69; 73].

Моделювання системи мови – є надзвичайно ефективним прийомом її вивчення. Тому в останні роки все більше розповсюджується польова модель системи мови. Дана модель має різноманітні інтерпретації та застосування. Її предметом вивчення можуть бути угруповання мовних одиниць, які об'єднані на основі певної спільності їхніх значень (семантичний принцип) або спільності виконуваних ними функцій (функціональний принцип), або ж на основі обох ознак (функціонально-семантичний принцип).

Угруповання, що виділяються на основі цих ознак – є системними утвореннями з характерними для будь-якої системи зв'язками і відношеннями, а з

іншого боку їм притаманні специфічні особливості. Метод польового моделювання використовують для систематизації лексичних одиниць з погляду їх семантичної близькості/віддаленості.

В процесі польового моделювання розкриваються зв'язки між мовними та позамовними явищами, механізми та закономірності зв'язків, а також національно-специфічні риси. Польовий підхід до смислової структури слова (семантики) і значення (семанти) дозволяє значно розширити уявлення про об'єм семантики слова і процеси, що у ній відбуваються.

Виокремлення ядра та периферії в процесі польового аналізу є доволі ефективним на практиці, оскільки надає надійний матеріал в практиці викладання мови.

Для виділення ЛСП застосовують також дистрибутивно-статистичний метод. Він полягає у тому, що на основі статистичних даних про сумісну повторюваність слів у тексті будується статистика. Чим більше випадків сумісного вживання слів у тексті, тим, дані слова тісніше пов'язані між собою та можуть бути об'єднані в одне ЛСП.

Важливими для використання є також методи класифікації на узагальнення. Метод класифікації – є особливим видом методу групування, який допомагає структурувати ЛСП і розділити в його межах такі структурні елементи як лексико-семантична група, ряд. Метод узагальнення допомагає звести конкретні одиничні факти в одне ціле. Його метою є виявити типові риси та закономірності, що притаманні явищу, яке досліджується. Даний метод дозволяє об'єднати лексеми за подібними ознаками в однорідну групу.

Мовний матеріал ЛСП прикметників на позначення матеріальної цінності є різноманітним, тому потребує використання різних методів дослідження. Вищезгадані методи дають можливість виявити особливості семантики кожного структурного компонента групи, охарактеризувати їх взаємодію, описати особливості та сформулювати ЛСП прикметників німецької мови на позначення матеріальної цінності.

1.3. Оцінка і оціночність як аксіологічна та мовна категорії

Мова слугує для суспільства, немовби дзеркалом, що відображає взаємодію людини і дійсності у різноманітних аспектах. Один з таких аспектів – це оціночність. Є. М. Вольф стверджує, що «об’єктивний світ членується мовцем з точки зору його ціннісного характеру – добра чи зла, користі чи шкоди» [24, с. 5].

Проте існує чимало проблем, які виникають під час дослідження мовної оцінки. Вони пов’язані з природою походження категорії оцінки, її механізмами та семантичними особливостями функціонування її одиниць. Відкритими залишаються також питання щодо суб’єктивного та об’єктивного факторів у створенні оцінки.

Отже, якщо потрібно визначити сутність лінгвістичної оцінки, варто на початку визначити її співвідношення з аксіологічною категорією оцінки, яка відображає результат пізнання людиною явищ навколишньої дійсності.

1.3.1. Оцінка та проблема цінності у різних науках

Оцінний підхід до відображення навколишньої дійсності, її сприйняття через певну визначену систему загальнолюдських цінностей та норм можна віднести до числа «власно людських категорій» [8, с. 5]. Концепт оцінки можна назвати компонентом формування картини світу як і окремих осіб, як представників певних прошарків суспільства так і в загальному націй, тому що всі події, які відбуваються в світі сприймаються негативно, нейтрально або ж позитивно. Їхнє сприйняття може залежати від багатьох факторів як от: загально-суспільні норми та правила або ж особисті переконання.

Варто зазначити, що феномен оцінного смислу є вроджений, тобто у психіці особистості передбачаються первісні виділення негативних та позитивних емоцій, які в свою чергу формують несвідоме чи свідоме ставлення особи до дійсності [59, с. 67]. Кожна людина стикається у своєму житті величезною оціночною мережею, яка потрібна для взаємодії особи з окремими людьми чи цілим

суспільством, а також довкіллям. Щодня людям доводиться оцінювати предмети, події, явища, як власні вчинки, так і вчинки оточуючих, що призводить до взаємного впливу [10, с. 81].

Ще за часів грецьких філософів, починаючи з Арістотеля, існувало чимало теорій і трактувань сутності оцінки. У його праці «Нікомахова етика» описувалися перші концепції визначення добра, за якими воно було пов'язане з поняттями моралі та її критеріїв. Починаючи з 2 половини XIX сторіччя вчення про цінності було виокремлене як окремий розділ філософії – аксіологія. Основними її категоріями були: «значення», «цінність», «оцінка», «ціннісні уявлення», «ціннісна предметність» і тд. Термін «оцінка» має багато значень та виконує подвійну функцію. Це слово може позначати як сам процес оцінки, тобто оцінювання, так і результат цього процесу [10, с. 83; 26, с. 96].

Сучасна ж аксіологія як наука складається з логіки порівняльних оцінок та логіки абсолютних оцінок. Логіка порівняльних оцінок виражається поняттям переваги, тобто щось одне є кращим з а інше («А краще В»), і використовується в економічних науках. Логіка ж абсолютних оцінок («хороше», «погане», «добро», «зло» і тд.) вивчається в етиці, метаетиці та лінгвістичній філософії. Предметом вивчення останньої є функціонування та логічне вдосконалення мови [35, с. 9].

У філософії термін «оцінка» означає «пізнання цінності явищ навколишнього світу, тобто, їх здатності задовольняти людські потреби» [15, с. 77] або ж «результат виявлення особливого, ціннісного відношення суб'єкта до об'єкта і полягає у визнанні явища цінним в певному відношенні» [71, с. 14]. З цих визначень можна побачити, що категорія «оцінка» перебуває у тісному зв'язку з такими категоріями як «пізнання» та «цінність». Можна зробити висновок, що коли особистість пізнає будь-який об'єкт навколишньої дійсності та його властивості, то одночасно з цим вона намагається проаналізувати і визначити значення цього об'єкта для власної життєдіяльності, таким чином оцінюючи його.

За думкою деяких дослідників оцінювання – є різновидом пізнавальної діяльності. Проте існує різниця між оціночним пізнанням та пізнанням як

аксіологічної категорії. Суть останнього полягає в тому, що з його допомогою особа пізнає не просто предмет сам по собі, а власне ставлення до нього з боку його цінності [15, с. 74]. З точки зору гносеології значення оцінювання можна пояснити тим, що пізнавальна діяльність, як «як діяльність цілеспрямована передбачає оцінку з самого початку дослідження» [95, с. 47]. Тому можемо зробити висновок, що там, де виникає стикання суб'єкта пізнання з об'єктивним світом, буде присутня оцінка.

У психології оцінка так само як і пізнання є видами відображення, а відображення виступає на рівні людини як єдність пізнання і оцінювання [78, с. 4].

Отже, з вищесказаного випливає, що аксіологічна та гносеологічна функції мови є рівноправними та пов'язаними між собою. Причому пізнання передуює оцінці та бере в ній участь, а оцінка має вплив на пізнання, окреслюючи напрям пізнавальної діяльності.

Так як існує велика кількість різноманітних теорій щодо природи категорії оцінки, її класифікацій та чимало різних праць на цю тему у таких науках як логіка, філософія та лінгвістика, можна зробити висновок, що дана логіко-лінгвістична категорія є доволі важливою не тільки у соціальних та комунікативних процесах. Важливою є також суб'єктивно-об'єктивна природа оцінки. Наприклад, у будь-якому оцінному висловлюванні наявний суб'єктивний компонент (тобто ставлення суб'єкта до предмета оцінки), проте одночасно може бути відсутнім інший – об'єктивний або ж дескриптивний компонент (характеристика властивостей об'єкта оцінки). У наслідок цього може виникнути запитання щодо істинності або ж хибності даної оцінки. Можна припустити, що представники одного суспільного прошарку можуть сприйняти як істинну певну оцінку, оскільки вони мають значні подібності у сприйнятті об'єктивної дійсності та світорозумінні. Але з іншого боку у цьому випадку значну роль відіграє особистісний фактор.

Тому така багатоплановість та різноаспектність може пояснити чималу кількість різноманітних поглядів щодо її трактування як логіко-семантичної

(Н. Авганова, О. Трунова, В. Федосєєв), мовностилістичної (О. Островська), когнітивної (О. Бессонова), семантико-прагматичної (Н. Арутюнова, Н. Вишивана, О. Вольф, О. Івін, Л. Киричук, Т. Космеда, М. Крамаренко, Г. Кузенко, А. Лукенчук, І. Онищенко, У. Соловій), функціонально-граматичної (Л. Соловійова) категорії [14, с. 147].

Враховуючи роботи дослідників, які зазначені вище можна зауважити, що дослідження лексичних засобів вираження оцінки у німецькій мові на матеріалі текстів різних жанрів є доволі перспективним напрямком у лінгвістиці.

Слід зауважити, що саме прикметники вважаються основною аксіологічною одиницею мови, оскільки вони наділені такою семантичною особливістю, що можуть виражати властивості, які притаманні предмету оцінки.

1.3.2. Особливості мовної категорії оціночності та структура оцінки

Феномен оцінки не існує відокремлено у свідомості людини, а перебуває у певних кореляційних відносинах з феноменами мови. Тому категорія оціночності вважається особливою мовною категорією, яка виступає мовним аспектом аксіологічної категорії.

У мовознавстві існують різні погляди щодо лінгвістичного статусу категорії оціночності. Деякі лінгвісти вважають, що дану категорію можна віднести до компонентів стилістичної конотації так само як експресію та емоційність [1, с. 51; 9, с. 305]. Інші ж дотримуються думки, що «оціночність слід розглядати як функціональну категорію, якій протистоїть чиста номінативність» [91, с. 48], або ж як «один з видів модальностей, які накладаються на дескриптивний зміст мовного висловлювання» [24, с. 11]. Це підкреслює думку, що оціночне значення знаходиться в протистоянні з дискриптивною семантикою.

Оціночне значення належить до недискриптивних значень, розкриття яких є невід'ємним від їх використання в мовленнєвій ситуації. Це вказує на його прагматичну обумовленість. Оціночна діяльність є сама по собі прагматично-

орієнтованою, оскільки співвідносить об'єкт і його цінність для потреб суб'єкта, чим справляє вплив на його діяльність [77, с. 30].

Мовна категорія оціночності являє вираження за допомогою різних мовних засобів в словесній формі ставлення носія мови до інших осіб, явищ та предметів навколишньої дійсності.

Оцінка як семантичний компонент мовної категорії оціночності має особливу структуру, тобто складається з низки головних та другорядних компонентів. Головними є суб'єкт оцінки, об'єкт оцінки, оціночний предикат, шкала оцінок, стереотипи, аспект оцінки та підстава [24, с. 12]. Проте у процесі мовлення структура є складнішою і включає в себе низку другорядних (факультативних) елементів, наприклад, мотивування, класифікатори. При чому у лінгвістиці важливо те, як саме виражено елемент оцінки: імпліцитно (приховано) чи експліцитно (явно). Сепір звертає увагу на те, що хоча форма вираження оцінки є неважливою для логіки значення, проте відіграє велику роль для інтерпретації висловлювання, що містить оцінку [75, с. 98].

За словами Є. М. Вольф до складу оціночної модальної рамки входять елементи трьох видів [24, с. 47]:

- 1) Елементи, які експлікуються звичайним способом (об'єкт оцінки);
- 2) Імпліцитні елементи (шкала оцінок, оцінний стереотип, аспект оцінки);
- 3) Елементи, які реалізуються як експліцитному, так і імпліцитному виді (суб'єкт оцінки, аксіологічні предикати, мотивування).

Суб'єкт оцінки – це особа (або група осіб), з точки зору якого (яких) дається оцінка. Тому вважається, що «оцінка завжди є чиеюсь оцінкою» [35, с. 22]. Слово або структура, вжиті для представлення оціночного значення, не називають притаманні предмету об'єктивні ознаки, а характеризують ставлення суб'єкта до предмета, який оцінюється. Саме з цієї причини категорію оціночності відносять до суб'єктивно-об'єктивних і використовують до неї критерії хибності чи істинності [99, с. 40]. Наприклад, з однієї сторони оцінка предмета напряму залежить від його властивостей, проте один і той же предмет

може отримати різну оцінку від різних людей. Оцінка є вираженням особистих поглядів та смаків її автора. Оцінка виражає внутрішні потреби людини, почуття, бажання. Але з іншого боку є обумовленою соціумом. Так утворюється конфліктність оцінки. Це стосується того, що оцінка, яка є породженою власним бажанням, може відрізнитися від тієї, яка спричинена обов'язком [8, с. 6]. Тому можемо зробити висновок, що ставлення суб'єкта до оцінюваного предмету справляє вплив на оцінку.

Об'єкт оцінки – це предмет або явище навколишнього світу, якому надається оцінка. Усі об'єкти характеризуються «ціннісною предметністю», яка є функцією, що виконується об'єктом в суспільному житті [46, с. 19]. Причому цією функцією наділяє об'єкт людина в процесі своєї практичної діяльності. Предмети (тобто об'єкти), які людина використовує для досягнення певної мети оцінюються значно частіше. І навпаки все, що не входить до кола інтересів людини стає «байдужим» для оцінки.

Під час оцінювання суб'єкт дотримується певного критерію, тобто зразку чи еталону. Тому існує також поняття «підстава оцінки» (за іншою термінологією – мотив, критерій). Підставою оцінки ми називаємо точку зору, з якої проходить оцінювання. Ставлення суб'єкта оцінки до об'єкта може бути різним. Тобто предмет можуть оцінювати за такими критеріями як потрібність/непотрібність, зручність/незручність, користь/школа тощо [99, с. 39].

Існує два шляхи формування уявлень щодо підстав для оцінки – раціональний і емоційний. Тому дослідники виокремлюють два види підстави оцінки – афективну і когнітивну. Підстава, що сформована на базі почуттів чи відчуттів називається афективною [35, с. 34], а оцінка, яка виникла при цьому, виражає почуття байдужості, симпатії або ж антипатії. Формування ж когнітивної підстави для оцінки – це усвідомлений психічний процес і базується не просто на відчуттях, а й на логічних судженнях про об'єктивні, притаманні предмету властивості.

За цими підставами оціночні конструкції вибудовуються у певну **шкалу оцінок**, яка є способом градуйованого порівняння з нормою. Вона вважається

імпліцитним структурним елементом оцінки. Під час проведення оцінки предметів кожна людина користується своєю шкалою оцінки, яка ґрунтується на спільності оціночних стереотипів, які є типовими для певної лінгвокультури [10, с. 84].

Основними характеристиками категорії оцінки є [36, с. 198]:

- 1) Антропоцентричність;
- 2) Когнітивність;
- 3) Прагматичність;
- 4) Інтуїтивність;
- 5) Суб'єктивність;
- 6) Об'єктивний характер мотиву оцінки;
- 7) Ціннісний характер оцінки;
- 8) Бінарність;
- 9) Градуальність.

Наприклад, антропоцентричність полягає в тому, що шкала оцінок базується на загальнонаціональних критеріях, або тих, які притаманні певному прошарку суспільства і віддзеркалює приналежність суб'єкта оцінки до певної національності або соціальної групи.

Градуальність же показує здатність ознаки до наростання, що можна побачити в процесі з порівняння зі зразком. При градації не можливо провести якусь чітку межу того, де закінчується одна зона і починається інша.

Також при аналізі категорії оцінки впливає наявність об'єктивного та суб'єктивного компонентів. При чому суб'єктивний компонент передбачає позитивне або негативне ставлення суб'єкта оцінки до об'єкта. Суб'єкт і об'єкт поєднують аксіологічними предикатами судження, відчуття або ж сприйняття.

Під час відносної оцінки характер відношення між суб'єктом та об'єктом показується «шляхом безвідносного приписування одному предмету або ж класу предметів у порівнянні з однопорядковим предметом, класом предметів» [25, с. 20]. Під час абсолютної оцінки – одному предмету або ж цілому класу гомогенних предметів приписують цінність. Таким чином при абсолютній оцінці

використовують такі терміни як «хороший», «поганий», «добро», «лихо». В цей же час при порівняльному оцінюванні використовуються поняття «гірше», «краще», «рівноцінно» [11, с. 157].

Тому можна стверджувати, що оцінка утворює немовби своєрідну модальну рамку, яка складається з певних обов'язкових елементів: експліцитних та імпліцитних, тобто суб'єкту оцінки, об'єкту оцінки, оцінного елементу, підстави оцінки і тд. Прагматичний та семантичний аспекти є нерозривними в оцінці.

1.3.3. Класифікація оціночних значень

Отже, як ми могли побачити вище, оцінка – це закріплене в уяві людини (суб'єкта оцінки) ставлення до об'єкта навколишньої дійсності, яке сформоване під впливом соціальних або культурних поглядів. В межах цього оцінка може бути трьох видів: позитивна, негативна або ж нейтральна. У мовознавстві застосовуються також такі терміни як: меліоративна, пейоративна або нульова оцінка [92, с. 9; 101, с. 119]. Позитивна (виражає схвальне ставлення до властивостей об'єкта) та негативна (виражає несхвальне ставлення до властивостей об'єкта) оцінка є полярними, а нульова (передає нейтральне ставлення до властивостей об'єкта) слугує між ними як певна точка відліку при оцінюванні [93, с. 11].

У мові існують також такі типи аксіологічних значень як загальнооціночне та приватнооціночне. На одиниці мови з загальнооціночним значенням варто дивитися як на мовне вираження прагматичної категорії оцінки, що базується на протиставленні ознак добрий/поганий. А лексичні одиниці, приватнооціночного типу поєднують у собі дві ознаки – якісну та оціночну, які є відбиттям логічної категорії якості та прагматичної категорії оцінки [2, с. 38].

Як вже зазначалося існують також такі види оцінки: об'єктивна і суб'єктивна. При чому у їх формуванні беруть участь як об'єктивні, так і суб'єктивні фактори. Тому можна стверджувати, що не існує чисто об'єктивна,

або ж чисто суб'єктивна думка, проте існує лише домінуюча роль якогось з факторів – суб'єктивного чи негативного – у створенні певної оцінки.

1.3.4. Зв'язок оцінки з емоційністю та експресивністю та їх місце у семантичній структурі слова

У різноманітних лінгвістичних працях піднімається також проблема співвідношення раціонального та емоційного компонентів оцінки. Раціональне ставлення суб'єкта оцінки до об'єкта базується на логічних судженнях про властивості об'єкта. Емоційне ж – на емоціях, що викликають дані властивості. Тому мовознавці розрізняють такі види оцінки як емоціональну та раціональну [93, с. 13; 24, с. 39; 64, с. 70]. Проте, як і в питанні суб'єктивності та об'єктивності оцінки, ми можемо стверджувати, що не існує «чисто емоціональної оцінки», чи навпаки раціональної, і таке розмежування є всього лише «умовним» [24, с. 40].

Для адекватного представлення опису прикметників оцінки в даній роботі варто також з'ясувати у яких відношеннях між собою перебувають категорії оціночності, емоційності та експресивності. Слід зазначити, що оцінка, емоційність та експресивність являють собою конотативний аспект та здійснюють прагматичну функцію.

Доволі важко вдається розмежування конотативних елементів, оскільки вони часто виступають разом та виконують однакову функцію – виражають ставлення суб'єкта до об'єкта навколишньої дійсності та прагнуть справити вплив на співрозмовника. Тому в лінгвістичних працях можна зустріти такі терміни як «експресивно-оціночні значення» або «емоційно-оціночні елементи» [див. 94; 64; 93; 76].

Оціночність – це закладена в слові характеристика об'єкта навколишньої дійсності суб'єктом оцінки, позитивне або негативне відношення до предмета мовлення. Емоційне ж значення виражає емоції або відчуття щодо певного об'єкту. При чому емоційність – це оціночна сторона «суб'єктивного плану» [1, с.

53], а от оцінка може як бути суб'єктивною (тобто виражати певну особистісну зацікавленість) так і мати цілком об'єктивне підґрунтя.

Підсумовуючи, можна сказати, що оцінка може бути емоційною та неемоційною, проте емоційність завжди має на увазі оцінку.

Експресивність – це особлива семантична категорія, що виражається в тому чи іншому забарвленні денотативного значення і потрібна для «підсилення виразності, образності, збільшення впливової сили слова» [27, с. 17].

При чому у мовознавчій літературі можна зустріти різні підходи щодо взаємозв'язків категорій оціночності та експресивності. Згідно з першим, експресивний та оціночний компоненти значення слова не залежать один від одного [24, с. 42]. Інші вчені стверджують, що в основі експресії лежить оціночний характер [1; 94; 76].

Що стосується власне категорій експресивність та емоційність, то слід зазначити також розбіжності у поглядах дослідників. На думку одних мовознавців, ці категорії не залежать одна від одної, при чому експресивність є значно ширшим поняттям, ніж емоційність [27; 3]. В. М. Телія зазначає, що емоційність є одним із параметрів експресивної функції [76]. Інші вважають, що емоційне – це не частина експресивного, а засіб його утворення [94, с. 79].

Окреслення таких категорій як оціночність, емоційність та експресивність як елементів конотативного аспекту значення є необхідним для аналізу смислової структури слова та її представлення у словниках.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Підсумовуючи, слід зазначити, що лексичне значення – це відбиттєва категорія, що формується під впливом як мовних, так і позамовних факторів. При чому лексичне значення є багатошаровим комплексом, що складається з сукупності відбитих у свідомості та структурованих у мові об'єктів та явищ дійсності (семантики), сукупності семантичних співзначень, за допомогою яких здійснюється ставлення людини до предмета номінації та умов комунікації (прагматики), сукупності синтагматичних та парадигматичних відношень слова (синтактики).

Семантична структура слова стосується внутрішньої структури полісемантичного слова, і її можна розуміти як впорядковану сукупність значень слова, тобто лексико-семантичні варіанти. Термін ЛСВ схожий до окремого значення слова, проте він є двосторонньою лексичною одиницею. Це означає, що має план змісту та вираження.

У сучасній семасіології наявні два варіанти підходу до розуміння та представлення семантичної структури багатозначного слова. Перший – передбачає, що сукупність значень багатозначного слова являє собою ієрархічно організовану структуру, де основна роль належить одному – головному значенню, а усі інші значення підпорядковуються головному. Другий – у слова є певне загальне значення, тобто певна своєрідна абстракція, яку не можливо зустріти у реальній мові, в порівнянні з яким усі інші значення виступають як цілком рівноправні варіанти. Тому можна зробити висновок, що основною проблемою структурної організації полісемантичного слова є питання, яке стосується ієрархічного принципу відношень між ЛСВ слова. Для вивчення цього питання застосовуються такі методи: контекстуальний аналіз, структурний та психолінгвістичний методи.

Прикметники, які виражають властивості предметів та оцінку цих властивостей людьми, особливо наділені широким смисловим об'ємом та надзвичайно широкими межами їх лексико-семантичного варіювання.

Структурування лексики є найвдалішим, якщо використовувати методи польових досліджень. Основними видами лексичних мікросистем є лексико-семантичне поле (ЛСП), лексико-семантична група (ЛСГ), синонімічний ряд, антонімічна пара, тематична група, асоціативне поле.

Оцінка є аксіологічною категорією. Має свою особливу структуру, що складається з експліцитних та імпліцитних компонентів. Основними складовими оцінки є суб'єкт оцінки, об'єкт оцінки, предикат, шкала оцінки, аспект оцінки та її підстава.

Категорія оціночності знаходиться у зв'язках з такими категоріями як експресивність та емоційність.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ СЕМАНТИКИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

2.1. Ознаки прикметника як частини мови

Згідно з енциклопедичним словником класичних мов [104], прикметник – самостійна частина мови, що виражає ознаку предмета, граматично виявлену в категоріях роду, числа і відмінка та відповідає на питання "який? яка? яке? які? чий? чия? чие? чий?".

Як зазначає О. В. Зайченко, прикметник є не достатньо глибоко дослідженою темою у сучасній німецькій мові, щонайменше у тих аспектах, що стосуються власної семантики та вживання у тексті. Оскільки, прикметник не має власної референції та екстенціоналу, все ж виступає денотатом, має відповідну ознаку та завжди супроводжує іменник в реченні, який відіграє ключову роль під час визначення граматичних категорії прикметника у реченні. Що стосується ролі та функції прикметника, дослідниця стверджує, що ці компоненти залежать «від взаємодії з іменником, від того, в якому саме сполученні вживається прикметник». Ця частина мови без перешкод пристосовується до іменників, що мають різну семантику, змінюючи своє номінативне значення або набуваючи при цьому різних значень. На основі цього дослідниця робить висновок, що прикметники – є досить семантично мобільними. При чому семантичний зв'язок прикметника та іменника реалізується двома способами: 1) прикметник виступає як означення до іменника та утворює атрибутивну конструкцію; 2) прикметник виступає як предикат чи його частина, при цьому поєднується з іменником за допомогою дієслова-зв'язку [33].

Можемо припустити, що прикметник як частина мови має найбільш різнопланову семантику, оскільки поєднує різноманітні ознаки, що в свою чергу

поділяються за різними показниками, такими як: експресивність, інтенсивність, оцінність емоційність тощо.

Прикметник – є граматичною категорією, що бере участь у формуванні і визначає слово, несе в собі категоріальне значення ознаки предмета і складає 15 – 20% всієї лексики сучасної німецької мови, а отже, є третьою за величиною частиною мови після іменника і дієслова. Прикметники завжди характеризують якості і властивості якогось предмета, людини.

Основна ознака прикметника стосовно семантичного аспекту та його використання в контексті ілюструє думку, що даний клас є семантично несамостійним. Семантику прикметників утворюють не власне поняття про самостійно існуючі одиниці навколишнього світу (як, напр., у іменників), а поняття лише про якості цих одиниць (предметів), у мові вони використовуються обов'язково при іменниках. Прикметники вживаються в залежній від іменників граматичній позиції. Ми можемо стверджувати, що такі поняття, як якість чи ознака не можуть існувати без їх носія. Причому завжди на значення носія буде проєктуватися значення носія ознаки. До того ж у синтаксичній структурі, зокрема в складі іменної групи, прикметник з'єднується з іншими компонентами висловлювання за допомогою іменника. Характерним для прикметника є наявність суб'єктивно-оцінювальних значень і конотацій.

Прикметники в німецькій мові мають властивість субстантивуватися. Субстантивація прикметників – це один із способів збагачення словникового складу мови новими словами із значенням предметності: *arm* → *der Arme*; *reich* → *die Reiche*; *günstig* → *die Günstigsten*. Відмінювання таких прикметників не схоже на відмінювання іменників, оскільки і усталені, і okazіонально субстантивовані прикметники відмінюються переважно за правилами відмінювання прикметників, тип відмінювання залежить від наявності або відсутності іменника. Хоча субстантивовані прикметники відмінюються за тими ж правилами, що і прикметники, проте – відрізняються від них граматичними властивостями, а саме: 1) втрачають здатність не змінювати семантику при зміні роду; 2) мати інший характер сполучуваності.

Причиною явища субстантивації у німецькій мові є зміни в семантиці слів, що в свою чергу впливає на їх граматичну характеристику.

Субстантивовані прикметники є сталими одиницями сфери використання, що є обмеженою. При чому їх значення є своєрідним та тісно пов'язаним з їх синтаксичною функцією, що іноді призводить до послаблення лексичного значення слова. Субстантивованим прикметникам притаманні всі синтаксичні функції, що властиві іменнику, найчастіше виконують функції підмета, додатку, неузгодженого означення і обставини, рідше предикату. В сучасній німецькій мові достатньо широко поширене вживання стійких і okazіональних субстантиватів у функції звертання, які утворюють між собою замкнену, чисельно невелику групу ((*der, die*) *Liebe, Liebste, Teuere, Teuerste* тощо) [33].

2.2. Домінанти поля та їх семантичні та етимологічні характеристики

Будь-яке лексико-семантичне поле має ядро. Ядром може бути лексема або група лексем. При чому для інвентаризації лексико-семантичного поля можна обрати будь-яку лексему (чи групу лексем), яка цікавить дослідника. Той факт, що лексема може належати до ядра чи периферії знаходиться в прямій залежності від семантики слів, що визначає їх зміст та місце в лексико-семантичному полі.

Характерними ознаками для ядерних лексем, які є перспективними для виявлення лексико-семантичного поля, А. М. Кузнєцова називає: 1) центральні, прості за своїм морфемним складом слова; 2) вони володіють широкою поєднаністю; 3) ці слова володіють психологічною важливістю для носія мови; 4) вони не повинні бути недавніми запозиченнями; 5) значення такої лексеми не може збігатися зі значенням вже якого-небудь іншого слова групи [55, с.46].

Для свого дослідження ми обрали домінантами для лексико-семантичного поля прикметників на позначення матеріальної цінності у сучасній німецькій мові такі прикметники як: *teuer, billig, reich, arm*. Дані прикметники були перевірені за вищезгаданими критеріями, тому ми визначили їх найбільш підходящими для проведення подальшого дослідження, тобто для процедури інвентаризації

лексико-семантичного поля прикметників у сучасній німецькій мові на позначення матеріальної цінності.

Кожен з цих прикметників є ідентифікатором лексико-семантичної групи з відповідним значенням. Отже, пропонуємо розглянути ближче семантичні та етимологічні характеристики ядерних лексем.

1) Прикметник *teuer* є багатозначним словом, за даними словника «Duden. Deutsches Universalwörterbuch» [108] має два значення: 1. той, що має високу ціну, такий, що коштує великих грошей, той, що вимагає високих цін, пов'язаний з великими витратами. Наприклад, *teure Waren, das Kleid ist mir zu teuer*; 2. Той, кого поважають, той, хто дуже ціннується. Наприклад, *mein teurer Freund, sein Auto ist ihm lieb und teuer, (substantiviert:) (scherzhafte Anrede) meine Teure, Teuerste (meine Liebe)*.

Отже, згідно з дефініцій, які подає словник, для нашого дослідження ми будемо застосовувати лише перше значення цього прикметника, оскільки лише воно містить у собі компонент матеріальної цінності.

Що стосується етимології даного слова, нам не вдалося знайти конкретну інформацію. Зазначається лише те, що лексема зі значенням «дорогий за вартістю», «той, що багато коштує» вживалася у давньоверхньонімецькій мові, а це приблизно 8 – 11 століття.

2) Прикметник *billig* є багатозначним словом, що має значення: 1. низька ціна; недорогий; за порівняно невеликі гроші. Наприклад, *billige Waren, das Essen ist billig*; 2. а) низької якості. Наприклад, *billigen Schnaps trinken, sie trug ein billiges Kleidchen*; б) нібито, вигаданий, безглуздий або подібний, і тому без очікуваного ефекту. Наприклад, *eine billige Ausrede, ein billiger Trick*; 3. доречний, виправданий. Наприклад, *ein billiges Verlangen, der Richter entschied nach billigem Ermessen, billig (gerecht) denken*.

У нашому дослідженні ми використовуватимемо цю лексему та її синоніми лише у значеннях, що мають стосунок до компоненту матеріальної цінності.

За етимологічним словником німецької слово *billig* зі значенням «дешевий» лише у 18 столітті отримало загальновживане сьогодні значення «недорогий».

Раніше прикметник «дешевий» використовувався як синонім «правий», «справедливий» і посилався на природне почуття справедливості стосовно закону. У раніше поширеному правописі використовувалася форма «*billich*» з 11 століття. Через близькість поняття законності до таких понять як відповідність, адекватність, контраст дешевий – дорогий (відповідний – невідповідний) став актуальним у 18 столітті і, зрештою, взяв гору. Сьогодні прикметник зі значенням «дешевий» також використовується негативно (наприклад, *ein billiges Fähnchen*). Старе значення «справедливий» зберігається лише у формі *Billigung* «схвалення».

3) Прикметник *reich* є багатозначним прикметником, що має такі значення як: 1. Той, який володіє великою кількістю грошей і матеріальних благ, маючи їх в достатку. Наприклад, *ein reicher Mann, er hat reich (eine reiche Frau) geheiratet, eine reich begüterte Familie*; 2. а) (з точки зору обладнання, дизайну тощо) характеризується великими зусиллями; чудовий. Наприклад, *eine reiche Ausmalung der Säle, eine reich geschmückte Fassade*; б) характеризується достатком чогось. Наприклад, *in reichem (hohem) Maße, das Buch ist reich (reichhaltig) illustriert, jemanden reich (reichlich, großzügig) beschenken, belohnen*; в) характеризується різноманітністю; різноманітний [і всебічний]. Наприклад, *eine reiche Auswahl, reiche Möglichkeiten, Erfahrungen*.

Для нашого дослідження ми будемо використовувати лише перше значення даного прикметника, оскільки лише воно має відношення до компоненту матеріальної цінності.

За етимологічним словником лексема *reich* походить з давньоверхньонімецької мови і вперше зустрічається у 8 столітті і має значення, що подібне до сучасного: той, що забезпечений, володіє великою кількістю речей. Це слово, мабуть, кельтського походження, що мало значення «король», «правитель», «принц», що передає думку про заможність особи до якої застосовували цей прикметник.

4) Прикметник *arm* є прикметником, що має кілька значень. Словник «Duden» подає такі дефініції: 1. а) без [достатньої кількості] грошей на життя, той, хто мало має, нужденний, не має засобів для існування. Наприклад, *eine arme*

Familie, sie waren [sehr] arm, substantiviert: die Ärmsten der Armen; б) той, який мало містить, без корисного вмісту, бідний. Наприклад, um das auszudrücken, ist unsere Sprache zu arm geistig arm (abwertend; geistig anspruchslos) sein; 2. нещасний, плачевний. Наприклад, das arme Kind, die armen Seelen [im Fegfeuer], meine armen (umgangssprachlich; übermäßig strapazierten, geschundenen, schmerzenden o. ä.) Beine!.

У своєму дослідженні нами було використано лише лексеми, які мають у своєму значенні семантичний компонент матеріальної цінності.

За етимологічним словником ми побачили, що даний прикметник з'являється ще в давньоверхньонімецькій мові у 8 столітті. При цьому значення прикметника майже не змінилося. Спочатку він вживався у значенні «самотній», «жальогідний», «нещасний». А вже значення «той, що немає засобів на існування, нужденний» прикметник набув у західнонімецькій мові і вживався як антонім до слова «багатий».

2.3. Інвентаризація лексико-семантичного поля та частотність вживання прикметників на позначення матеріальної цінності

Лексико-семантичне поле (ЛСП) ми розглядаємо як сукупність лексем, що об'єднані за ознакою спільності вираження одного і того ж поняття. Таке поняття (чи група понять) і є безпосередньо основою інтеграції слів у таке поле [19, с.4]. Лексеми, що у смисловій структурі мають домінуюче положення ознаки, яка співпадає з інтегруючим поняттям поля, формують його ядро. Лексеми, у складі яких опосередковано міститься ця ознака через субординативні компоненти, складають периферію поля [63].

Лексемний склад ЛСП може бути визначено кількома способами [28, с.20]:

1) ЛСП формується на основі загального поняття, що виражене словами цього поля. Дослідник намагається логічно розчленувати дійсність, що оточує його і здійснює класифікацію лексичних одиниць відповідно до виявлених ділянок дійсності.

2) ЛСП утворюється на основі певного слова (чи групи слів). За словником синонімів визначають набір синонімічних одиниць. Для попереднього визначення складу ЛСП дослідник використовує також власний суб'єктивний мовний досвід. Після чого кожне слово сформованої таким шляхом групи перевіряється у тлумачному словнику. Для кожної лексики виписують дефініції з декількох тлумачних словників. Компонентний аналіз дозволяє виявити лексичні одиниці, які мають хоча б одну спільну для даного ЛСП сему. Ці одиниці й складають ЛСП.

3) ЛСП виділяється на базі статистичних даних про сумісну рекурентність слів у тексті, тобто про їх дистрибуцію. Чим більше випадків сумісної вживаності слів, тим, ці слова тісніше пов'язані між собою. Це означає, що їх можна об'єднати в одне ЛСП. Даний метод носить таку назву як дистрибутивно-статистичний.

4) ЛСП можна сформувати, посилаючись на дані асоціативного експерименту. Такі дані збираються у результаті опитування інформантів, тобто носіїв мови. Учасникам експерименту пропонується ряд слів. На кожне з них необхідно дати слово-реакцію за обмежений відрізок часу. Після чого ЛСП формується на основі найчастотніших слів-реакцій.

У своєму дослідженні ми вирішили використати другий метод для інвентаризації нашого лексико-семантичного поля прикметників на позначення матеріальної цінності у сучасній німецькій мові.

Виділення ЛСП прикметників на позначення матеріальної цінності відбувалося в два етапи. На першому етапі на основі словників та Лейпцигського мовного корпусу методом компонентного аналізу було проведено суцільну вибірку прикметників, які виражають матеріальну цінність в німецькій мові: *teuer, überteuert, wünschbar, vergöttert, unersetzlich, unersetzbar, geliebt, stattlich, unökonomisch, selten, exklusiv, hochgeschätzt, geharnischt, hoch, unschätzbar, erstklassig, erlesen, einmalig, geschätzt, gepfeffert, verehrt, vornehm, vollwertig, üppig, unbezahlbar, edel, qualitätsvoll, unerschwinglich, rar, heißgeliebt, kostbar, lieb, preziös, wert, unwirtschaftlich, exquisit, aufwendig, fein, wertvoll, kostspielig, gesalzen,*

hochwertig, fest, happig, horrend, kostenintensiv, angeboten, beliebt, geehrt, populär, verhätschelt, verwöhnt, verzogen, geistlos, witzlos, unbedeutend, verdiensterweise, seicht, mechanisch, preiswert, ideenlos, saftlos, wohlfeil, minderwertig, trivial, reduzieren, mies, stereotyp, herabgesetzt, phrasenhaft, , oberflächlich, nichtssagend, abgemessen, alt, spottbillig, hohl, preiswürdig, abgegriffen, einfallslos, platt, recht, primitiv, heruntergehen, stupide, gehaltlos, einfach, gebührend, dumpf, verdienstermaßen, stumpfsinnig, schlecht, minder, wertlos, verbraucht, fehlerhaft, verdient, zivil, rechtmäßig, erschwinglich, verbilligen, richtig, inhaltsleer, sinken, stupid, senken, substanzlos, flach, billig, ermäßigt, günstig, kostengünstig, preisgünstig, supergünstig, wirtschaftlich, adäquat, angemessen, berechtigt, folgerichtig, gehörig, gerechtfertigt, gesetzmäßig, klärungsbedürftig, legitim, passend, regelkonform, schicklich, verantwortbar, vertretbar, wohlverdient, zumutbar, bruchstückhaft, durchwachsen, dürftig, fragmentarisch, knapp, kärglich, kümmerlich, lückenhaft, mager, mangelhaft, spärlich, trocken, ungenügend, unmaßgeblich, unvollkommen, unvollständig, unzulänglich, unzureichend, begrenzt, bescheiden, brav, erträglich, fade, farblos, gleichgültig, leidlich, mäßig, solid, subaltern, gelect, geschniegelt, glatt, kitschig, maniert, schmalzig, süßlich, unecht, virtuos, bieder, bürgerlich, fantasielos, hausbacken, häuslich, konventionell, simpel, allgemeingültig, anschaulich, argumentativ, beweiskräftig, bündig, dialektisch, einwandfrei, erklärbar, fachlich, fachmännisch, gerecht, inhaltlich, klar, konsequent, konsistent, logisch, nachvollziehbar, naturwissenschaftlich, nüchtern, objektiv, rational, mehr, umfangreich, einkommensstark, fett, potent, enorm, fruchtbar, groß, ausgiebig, beträchtlich, unerschöpflich, gutsituiert, finanzkräftig, betucht, wohlhabend, ansehnlich, ausgefüllt, gemacht, hochverdient, einträglich, wohlsituiert, vielfältig, ertragreich, bunt, opulent, kapitalkräftig, begütert, vermögend, reichhaltig, steinreich, verschiedenartig, mannigfach, ergiebig, unermesslich, zahlungskräftig, umfassend, kaufkräftig, lebendig, bereichern, finanzstark, mannigfaltig, bemittelt, autark, fundiert, klotzig, krisenfest, millionenschwer, reich, schwer, solvent, unabhängig, zahlungsfähig, allerhand, dutzendweise, endlos, haufenweise, hundertfach, massenhaft, massenweise, reichlich, scharenweise, stapelweise, tonnenweise, uferlos, ungezählt, vermehrt, viel, vielfach,

zahllos, zahlreich, zuhauf, überreichlich, ausladend, barock, bilderreich, blumig, blühend, bombastisch, breit, dekorativ, gedrechselt, gehoben, hochtrabend, pastoral, pathetisch, pompös, salbungsvoll, schwülstig, triefend, weitschweifig, überladen, abgekommen, pleite, minderbemittelt, hilfsbedürftig, hungernd, armselig, bemitleidenswert, erschöpft, erbärmlich, unergiebig, verarmen, blank, bettelarm, heruntergekommen, bedauernswert, verarmt, vermögenslos, notleidend, unvermögend, verelendet, verelenden, einkommensschwach, mittellos, geliefert, besitzlos, unfruchtbar, unversorgt, abgebrannt, abgerissen, arbeitslos, arm, bedürftig, brotlos, erwerbslos, schäbig, zerlumpt, leidend, armutsgefährdet, beengt, beschränkt, hungrig, erregend, aufgeschmissen, beklagenswert, betroffen, elend, elendig, elendiglich, erledigt, freudlos, getroffen, ruiniert, unglücklich, verloren, abgenutzt, albern, dünn, jämmerlich, kläglich, lächerlich, miserabel, schal, unansehnlich, bedroht, deprimiert, düster, elegisch, erbittert, ergreifend, erregt, gedrückt, hilflos, leidvoll, melancholisch, missvergnügt, mutlos, niedergedrückt, niedergeschlagen, reizbar, schmerzerfüllt, schwermütig, sehnsuchtsvoll, tatenlos, traumatisiert, traurig, trostlos, trübselig, unbefriedigt, unselig, restlich, unzufrieden, verzagt, verzweifelt, wehmütig, wund, überdrüssig, amorph, bullig, dürr, eckig, garstig, gemein, gering, gewöhnlich, grobkörnig, hager, hässlich, hölzern, plump, rau, reizlos, roh, schwerfällig, steif, unelegant, unfein, ungeschlacht, unnatürlich, unscheinbar, unästhetisch, vierschrötig, abgeschmackt, alltäglich, ausdruckslos, banal, blass, einförmig, eintönig, flüchtig, gedankenlos, kalt, kraftlos, langweilig, läppisch, schwach, schwächlich, zahm, ärmlich.

На другому етапі була проведена перевірка відібраних одиниць на наявність оціночного змісту за дефініціями словників із застосуванням, при потребі, компонентного та трансформаційного аналізу: прийому субституції та прийому згортання-розгортання дефініції прикметника. Загалом для процедури інвентаризації ЛСП було використано дані з 5 тлумачних словників [107; 108; 111; 112; 114]. У результаті проведеного аналізу відібрано 425 лексем, які були систематизовані в ЛСП, яке окреслено прикметниками «дорогий», «дешевий», «багатий», «бідний». Ця цифра, звичайно, є умовною, оскільки вона не включає всієї кількості прикметників оцінки даного ЛСП, а лише його частину, що

відображена у словниках, на основі яких проводилась вибірка. Проте, навіть у цій частині ЛСП відображені основні системні зв'язки прикметників, що є характерними для поля в цілому. Потім була проведена перевірка відібраних одиниць на наявність ціннісного змісту за дефініціями кількох інших словників.

На наступному етапі дослідження ми виокремлюємо групи в межах поля, тобто здійснюємо диференціацію понять поля і лексико-семантичної групи. Тут ми розглядаємо ЛСП як макросистему, а ЛСГ – як мікросистему. Диференціація поля та групи здійснюється логіко-семантичним способом, в основі якого лежить процес відмежування. Цей процес є логічною технікою відмежування поняття, яка дозволяє здійснити перехід від більш загального до менш загального, від поняття більшого обсягу до понять меншого обсягу [61, с. 48]. Перехід здійснюється шляхом додавання до ознак початкового поняття нових прикмет, які відносяться лише до частини предметів, що входять в обсяг початкового поняття.

Внаслідок процесу відмежування при диференціації понять ЛСП та ЛСГ значна кількість прикметників, що позначають матеріальну цінність в сучасній німецькій мові, поділяється на 4 підкласи, окремі лексико-семантичні групи, що характеризуються видовою лексико-семантичною спільністю. На основі ідеографічного словника Franz Dornseiff «Der deutsche Wortschatz nach Sachgruppen» [110] ідентифікаторами лексико-семантичних груп вибрані такі прикметники: *teuer*, *billig*, *reich*, *arm*.

Розглянемо кожну із зазначених лексико-семантичних груп:

ЛСГ прикметників із значенням «дорогий», ідентифікатором якого є лексема «*teuer*».

Для дослідження прикметників із значенням «дорогий» було використано дані з Лейпцігського мовного корпусу (Leipziger Corpora Collection) [110]. Візьмемо до прикладу слово нім. «*teuer*» – дорогий, яке визначено як ідентифікатор лексико-семантичної групи. Дане слово є за значенням найбільш абстрактним, стилістично нейтральним та містить найбільшу кількість сем, а отже, найкраще відображає назву групи.

За даними мовного корпусу частота використання слова «*teuer*» 34.302 рази з проаналізованих 46.843.422 речень. За ступенем значення воно знаходиться на 1.998 місці. І за класом вживаності слів – 9.

Скориставшись Лейпцигським мовним корпусом, були виписані такі синоніми слова «*teuer*», які утворюють лексико-семантичну групу: *überteuert, wünschbar, vergöttert, unersetzlich, unersetzbar, geliebt, stattlich, unökonomisch, selten, exklusiv, hochgeschätzt, geharnischt, hoch, unschätzbar, erstklassig, erlesen, einmalig, geschätzt, gepfeffert, verehrt, vornehm, vollwertig, üppig, unbezahlbar, edel, qualitätsvoll, unerschwinglich, rar, heißgeliebt, kostbar, lieb, präziös, wert, unwirtschaftlich, exquisit, aufwendig, fein, wertvoll, kostspielig, gesalzen, hochwertig.*

При чому у словнику Dornseiff [110]: Der deutsche Wortschatz nach Sachgruppen прикметник «*teuer*» та його синоніми розділені на дві смислові групи:

20.26 *Teuer fest, gepfeffert, happig, hochwertig, horrend, kostbar, kostenintensiv, kostspielig, sage und schreibe, teuer, unerschwinglich;*

10.52 *Liebe angeboten, beliebt, geehrt, geliebt, hochgeschätzt, kostbar, populär, teuer, verehrt, vergöttert, verhätschelt, verwöhnt, verzogen, wert.*

Дані прикметники ми розділили на синонімічні ряди, що допомогло нам прослідкувати притаманні прикметникам оцінки характеристики.

CP 1: *kostspielig, unökonomisch, kostbar, überteuert, wert;*

CP 2: *selten, exklusiv, unschätzbar, erstklassig, erlesen, einmalig, qualitätsvoll;*

CP 3: *hochgeschätzt, geliebt, vergöttern, verehrt, lieb;*

CP 4: *unersetzlich, unersetzbar;*

CP 5: *fein, vornehm, edel;*

CP 6: *gepfeffert, präziös, üppig.*

Поділивши дані прикметники на синонімічні ряди, ми змогли побачити, що не всі вони мають відношення до матеріальної цінності предметів. Тому для подальшого дослідження ми вибрали лише ті прикметники з CP 1 і CP 2, які стосуються компоненту матеріальної цінності. Таким чином наше мікрополе з домінантою «*teuer*» налічує 14 прикметників: *kostspielig, unökonomisch, überteuert,*

wert, kostbar, qualitätsvoll, unwirtschaftlich, wertvoll, selten, exklusiv, unschätzbar, erstklassig, erlesen, einmalig.

ЛСТ прикметників із значенням «дешевий», ідентифікатором якого є лексема «billig».

Для дослідження прикметників із значенням «дешевий» було використано дані з Лейпцігського мовного корпусу (Leipziger Corpora Collection) [110]. Візьмемо до прикладу слово нім. «billig» – дешевий, яке визначено як ідентифікатор лексико-семантичної групи. Дане слово є за значенням найбільш абстрактним, стилістично нейтральним та містить найбільшу кількість сем, а отже, найкраще відображає назву групи.

За даними мовного корпусу частота використання слова «billig» 7.844 рази з проаналізованих 46.843.422 речень. За ступенем значення воно знаходиться на 7.468 місці. І за класом вживаності слів – 11.

Скориставшись Лейпцигським мовним корпусом, були виписані такі синоніми слова «billig», які утворюють лексико-семантичну групу: *geistlos, witzlos, unbedeutend, verdiensterweise, günstig, seicht, mechanisch, preiswert, ideenlos, saftlos, wohlfeil, minderwertig, trivial, reduzieren, alltäglich, mies, stereotyp, herabgesetzt, dürftig, phrasenhaft, gerecht, oberflächlich, gering, nichtssagend, abgemessen, alt, spottbillig, schal, hohl, preiswürdig, abgegriffen, einfallslos, platt, recht, primitiv, heruntergehen, stupide, gewöhnlich, gehaltlos, einfach, gebührend, dumpf, verdienstermaßen, stumpfsinnig, schlecht, minder, leer, wertlos, preisgünstig, verbraucht, fehlerhaft, verdient, zivil, rechtmäßig, erschwänglich, abgeschmackt, verbilligen, richtig, inhaltsleer, banal, sinken, stupid, senken, substanzlos, flach.*

При чому у словнику Dornseiff [110]: Der deutsche Wortschatz nach Sachgruppen прикметник «billig» та його синоніми розділені на сім смислових груп:

20.27 Billig billig, ermäßigt, günstig, kostengünstig, preisgünstig, preiswert, supergünstig, wirtschaftlich, wohlfeil;

21.18 Recht, Gerechtigkeit adäquat, angemessen, berechtigt, billig, folgerichtig, gebührend, gehörig, gerechtfertigt, gesetzmäßig, klärungsbedürftig, legitim, passend,

recht, rechtmäßig, regelkonform, richtig, schicklich, verantwortbar, vertretbar, wohlverdient, zumutbar;

4.25 *Zu wenig billig, bruchstückhaft, durchwachsen, dünn, dürftig, dürr, fragmentarisch, knapp, kärglich, kümmerlich, leer, lückenhaft, mager, mangelhaft, spärlich, trocken, ungenügend, unmaßgeblich, unvollkommen, unvollständig, unzulänglich, unzureichend;*

9.57 *Mittelmäßig alltäglich, begrenzt, bescheiden, billig, brav, einfach, erträglich, fade, farblos, flach, gewöhnlich, gleichgültig, leidlich, mäßig, solid, subaltern;*

10.28 *Geschmacklos billig, gelect, geschniegelt, glatt, kitschig, maniert, schmalzig, süßlich, unecht, virtuos;*

10.45 *Einfachheit bieder, billig, bürgerlich, fantasielos, hausbacken, häuslich, konventionell, simpel;*

11.12 *Logisches Denken allgemeingültig, anschaulich, argumentativ, beweiskräftig, billig, bündig, dialektisch, einwandfrei, erklärbar, fachlich, fachmännisch, folgerichtig, gerecht, inhaltlich, klar, konsequent, konsistent, logisch, nachvollziehbar, naturwissenschaftlich, nüchtern, objektiv, passend, rational, richtig.*

Дані прикметники ми розділили на синонімічні ряди, що допомогло нам прослідкувати притаманні прикметникам оцінки характеристики.

CP 1: *billig, ermäßigt, günstig, kostengünstig, preisgünstig, preiswert, supergünstig, wirtschaftlich, wohlfeil, minderwertig;*

CP 2: *bruchstückhaft, durchwachsen, dünn, dürftig, dürr, fragmentarisch, knapp, kärglich, kümmerlich, leer, lückenhaft, mager, mangelhaft, spärlich, trocken, ungenügend;*

CP 3: *alltäglich, begrenzt, bescheiden, billig, brav, einfach, erträglich, fade, farblos, flach, gewöhnlich;*

CP 4: *gelect, geschniegelt, glatt, kitschig, maniert, schmalzig;*

CP 5: *einwandfrei, erklärbar, fachlich, fachmännisch, folgerichtig, gerecht, inhaltlich, klar, konsequent, konsistent, logisch.*

Розділивши дані прикметники на синонімічні ряди, ми змогли побачити, що не всі вони мають відношення до матеріальної цінності предметів. Тому для подальшого дослідження ми вибрали лише ті прикметники з СР 1, які стосуються компоненту матеріальної цінності. Таким чином наше мікрополе з домінантою «billig» налічує 9 прикметників: *ermäßigt, günstig, kostengünstig, preisgünstig, preiswert, supergünstig, wirtschaftlich, wohlfeil, minderwertig*.

ЛСГ прикметників із значенням «багатий», ідентифікатором якого є лексема «reich».

Для дослідження прикметників із значенням «багатий» було використано дані з Лейпцігського мовного корпусу (Leipziger Corpora Collection) [110]. Візьмемо до прикладу слово нім. «reich» – багатий, яке визначено як ідентифікатор лексико-семантичної групи. Дане слово є за значенням найбільш абстрактним, стилістично нейтральним та містить найбільшу кількість сем, а отже, найкраще відображає назву групи.

За даними мовного корпусу частота використання слова «reich» 10.309 рази з проаналізованих 46.843.422 речень. За ступенем значення воно знаходиться на 5.921 місці. І за класом вживаності слів – 11.

Скориставшись Лейпцігським мовним корпусом, були виписані такі синоніми слова «reich», які утворюють лексико-семантичну групу: *umfangreich, einkommensstark, üppig, fett, potent, enorm, fruchtbar, groß, ausgiebig, beträchtlich, unerschöpflich, gutsituiert, finanzkräftig, betucht, wohlhabend, ansehnlich, ausgefüllt, gemacht, hochverdient, einträglich, wertvoll, wohlsituiert, vielfältig, ertragreich, bunt, opulent, kapitalkräftig, begütert, vermögend, reichhaltig, steinreich, verschiedenartig, mannigfach, ergiebig, unermesslich, zahlungskräftig, umfassend, kaufkräftig, lebendig, bereichern, finanzstark, mannigfaltig, bemittelt*.

При чому у словнику Dornseiff [110]: Der deutsche Wortschatz nach Sachgruppen прикметник «reich» та його синоніми розділені на три смислових групи:

20.5 Reichtum *autark, begütert, fundiert, klotzig, krisenfest, millionenschwer, reich, schwer, solvent, steinreich, unabhängig, vermögend, wohlhabend, zahlungsfähig*

4.20 Viel *allerhand, dutzendweise, endlos, haufenweise, hundertfach, massenhaft, massenweise, reich, reichhaltig, reichlich, scharenweise, stapelweise, tonnenweise, uferlos, ungezählt, vermehrt, viel, vielfach, zahllos, zahlreich, zuhauf, überreichlich*

12.42 *Breite, Schwulst ausladend, barock, bilderreich, blumig, blühend, bombastisch, breit, dekorativ, gedrechselt, gehoben, hochtrabend, pastoral, pathetisch, pompös, präziös, reich, salbungsvoll, schwülstig, tiefend, weitschweifig, überladen*

Дані прикметники ми розділили на синонімічні ряди, що допомогло нам прослідкувати притаманні прикметникам оцінки характеристики.

CP 1: *autark, begütert, millionenschwer, reich, solvent, vermögend, wohlhabend, zahlungsfähig;*

CP 2: *viel, allerhand, endlos, hundertfach, massenhaft, massenweise, reich, reichhaltig, reichlich, scharenweise, stapelweise, tonnenweise, uferlos, ungezählt, vermehrt, vielfach, zahllos, zahlreich, zuhauf, überreichlich;*

CP 3: *ausladend, barock, bilderreich, blumig, blühend, bombastisch, breit, dekorativ, gedrechselt, gehoben, hochtrabend, präziös.*

Поділивши дані прикметники на синонімічні ряди, ми змогли побачити, що не всі вони мають відношення до матеріальної цінності предметів. Тому для подальшого дослідження ми вибрали лише деякі прикметники з CP 1 і CP 2, які стосуються компоненту матеріальної цінності. Таким чином наше мікрополе з домінантою «*reich*» налічує 9 прикметників: *autark, begütert, millionenschwer, solvent, vermögend, wohlhabend, zahlungsfähig, reichhaltig, reichlich.*

ЛСГ прикметників із значенням «бідний», ідентифікатором якого є лексема «*arm*».

Для дослідження прикметників із значенням «бідний» було використано дані з Лейпцігського мовного корпусу (Leipziger Corpora Collection) [110]. Візьмемо до прикладу слово нім. «*arm*» – бідний, яке визначено як ідентифікатор лексико-семантичної групи. Дане слово є за значенням найбільш абстрактним, стилістично нейтральним та містить найбільшу кількість сем, а отже, найкраще відображає назву групи.

За даними мовного корпусу частота використання слова «*arm*» 5.224 рази з проаналізованих 46.843.422 речень. За ступенем значення воно знаходиться на 10.519 місці. І за класом вживаності слів – 12.

Скориставшись Лейпцигським мовним корпусом, були виписані такі синоніми слова «*arm*», які утворюють лексико-семантичну групу: *abgekommen, pleite, minderbemittelt, hilfsbedürftig, hungernd, armselig, bemitleidenswert, erschöpft, erbärmlich, unergiebig, verarmen, blank, bettelarm, heruntergekommen, bedauernswert, verarmt, elend, vermögenslos, notleidend, unvernünftig, verelendet, verelenden, schlecht, einkommensschwach, mittellos, bedürftig, geliefert, besitzlos, unfruchtbar, unversorgt, ärmlich*.

При чому у словнику Dornseiff [110]: *Der deutsche Wortschatz nach Sachgruppen* прикметник «*arm*» та його синоніми розділені на вісім смислових груп:

20.6 *Armut abgebrannt, abgerissen, arbeitslos, arm, armutsgefährdet, bedürftig, besitzlos, blank, brotlos, erwerbslos, heruntergekommen, mittellos, schäbig, zerlumpt;*

20.17 *Verlust arm, besitzlos;*

4.25 *Zu wenig Not leidend, arm, armutsgefährdet, bedürftig, beengt, beschränkt, besitzlos, brotlos, elend, heruntergekommen, hilfsbedürftig, hungrig, mittellos, schäbig, unversorgt, verarmt, ärmlich;*

5.47 *Unglück Mitleid erregend, arm, armutsgefährdet, aufgeschmissen, bedauernswert, beklagenswert, betroffen, elend, elendig, elendiglich, erledigt, freudlos, geliefert, getroffen, ruiniert, unglücklich, verloren;*

9.43 *Unwichtig Jacke wie Hose, abgenutzt, albern, arm, armselig, bedauernswert, dünn, elend, erbärmlich, heruntergekommen, jämmerlich, kläglich, kümmerlich, leer, lächerlich, mager, miserabel, schal, schäbig, unansehnlich;*

10.13 *Unlust empfinden arm, armselig, armutsgefährdet, bedauernswert, bedroht, bemitleidenswert, deprimiert, düster, elegisch, elend, erbittert, erbärmlich, ergreifend, erregt, freudlos, gedrückt, hilflos, leidvoll, melancholisch, missvergnügt, mutlos, niedergedrückt, niedergeschlagen, reizbar, schmerz erfüllt, schwermütig, sehnsuchtsvoll,*

tatenlos, traumatisiert, traurig, trostlos, trübselig, unbefriedigt, unglücklich, unselig, untröstlich, unzufrieden, verzagt, verzweifelt, wehmütig, wund, überdrüssig;

10.27 *Missfallen, hässlich amorph, arm, bullig, dürr, eckig, garstig, gemein, gering, gewöhnlich, grobkörnig, hager, hässlich, hölzern, plump, rau, reizlos, roh, schwerfällig, steif, unansehnlich, unelegant, unfein, ungeschlacht, unnatürlich, unscheinbar, unästhetisch, vierschrötig, ärmlich;*

12.41 *Schwäche abgeschmackt, alltäglich, arm, ausdruckslos, banal, blass, einförmig, eintönig, fade, flüchtig, gedankenlos, kalt, kraftlos, kümmerlich, langweilig, leer, läppisch, mager, nichtssagend, oberflächlich, platt, schwach, schwächlich, trivial, zahm, ärmlich.*

Дані прикметники ми розділили на синонімічні ряди, що допомогло нам прослідкувати притаманні прикметникам оцінки характеристики.

CP 1: *abgebrannt, arbeitslos, arm, armutsgefährdet, bedürftig, besitzlos, brotlos, erwerbslos, heruntergekommen, mittellos, schäbig;*

CP 2: *hilfsbedürftig, hungrig, mittellos, schäbig, unversorgt, verarmt, ärmlich;*

CP 3: *hässlich, amorph, bullig, dürr, garstig, gering, gewöhnlich, hässlich, unansehnlich, unelegant, unfein, ungeschlacht, unnatürlich, unscheinbar, unästhetisch;*

CP 4: *abgeschmackt, alltäglich, arm, ausdruckslos, banal, blass, einförmig, eintönig, fade, flüchtig, gedankenlos, kalt, kraftlos, kümmerlich, langweilig, leer, läppisch, mager, nichtssagend, oberflächlich, schwach, schwächlich, trivial.*

Поділивши дані прикметники на синонімічні ряди, ми змогли побачити, що не всі вони мають відношення до матеріальної цінності предметів. Тому для подальшого дослідження ми вибрали лише деякі прикметники з CP 1 і CP 2, які стосуються компоненту матеріальної цінності. Таким чином наше мікрополе з домінантою «*arm*» налічує 12 прикметників: *abgebrannt, arbeitslos, armutsgefährdet, bedürftig, besitzlos, brotlos, erwerbslos, heruntergekommen, mittellos, schäbig, verarmt, ärmlich.*

Отже, внаслідок розгляду семантичних зв'язків між одиницями лексико-семантичного поля прикметників позитивних емоцій була виявлена його структура в складі 4 лексико-семантичних груп. У 4 мікрополях виділено 18

синонімічних рядів, при чому лише до складу 7 з них належать прикметники, які містять у собі компонент матеріальної цінності. Ієрархія структурних компонентів ЛСП прикметників матеріальної оцінки виявилася, в цілому, аналогічною структурі властивій будь-якому ЛСП: основним структурним елементом є ЛСГ, а граничним – СР.

Таким чином лексико-семантичне поле на позначення матеріальної цінності буде складатися з таких 48 прикметників: *abgebrannt, arbeitslos, arm, armutsgefährdet, autark, bedürftig, begütert, besitzlos, billig, brotlos, einmalig, erlesen, ermäßigt, erstklassig, erwerbslos, exklusiv, günstig, heruntergekommen, kostbar, kostengünstig, kostspielig, millionenschwer, minderwertig, mittellos, preisgünstig, preiswert, qualitätsvoll, reich, reichhaltig, reichlich, schäbig, selten, solvent, supergünstig, teuer, unschätzbar, unwirtschaftlich, unökonomisch, verarmt, vermögend, wert, wertvoll, wirtschaftlich, wohlfeil, wohlhabend, zahlungsfähig, ärmlich, überteuert.*

2.4. Вживання прикметників на позначення матеріальної цінності у публіцистичних виданнях

Наступним кроком було дослідження функціональної семантики складових ЛСП у періодичних виданнях. Для порівняння було обрано чотири випуски популярних німецькомовних періодичних видань, а саме два випуски економічної та фінансової газети «Handelsblatt» від понеділка 10 лютого 2014 року [117] та четверга 11 лютого 2021 року [118], а також два випуски журналу «Der Spiegel»: перший – від 27 грудня 2010 року [115], другий – від 24 січня 2011 року [116]. Для того, щоб прослідкувати прикметники, які мають компонент матеріальної цінності ми вибрали саме публіцистику, оскільки у ній трактуються важливі суспільно-політичні питання. При чому публіцистика відрізняється від суто наукового твору, бо має у собі компонент авторської оцінки (яка часто буває матеріальною) об'єктивної або ж суб'єктивної.

«Handelsblatt» – це щоденна фінансово-економічна ділова газета Німеччини, яка видається з понеділка по п'ятницю з травня 1946 року. Станом на

сьогодні видання називають «однією з найбільших і впливових ділових газет Німеччини». «Handelsblatt» — видання з найбільшим накладом примірників серед усіх німецькомовних ділових газет — у 2018 році тираж складав 127 546 примірників. Щоденна аудиторія налічує понад 500 тисяч осіб [109].

Що ж стосується «Der Spiegel» – це німецький щотижневий журнал (ілюстрований, кольоровий), який публікується у Гамбурзі починаючи з 1947 році. Тираж журналу складає мільйон примірників на тиждень. Дане видання «вважається найпопулярнішим суспільно-політичним журналом серед середнього класу Німеччини». The Economist називає «Der Spiegel» найвпливовішим часописом континентальної Європи [105]. Відповідно до тематики журналу можемо зробити висновок, що він має більш ширшу цільову аудиторію і направлений на середньостатистичного читача, на відміну від цільової аудиторії газети «Handelsblatt», оскільки вона має більш вузьку тематику, що пов'язана з економікою. Доцільно припустити, що її читачами будуть особи, які мають відношення до бізнесу та економічної сфери.

Розглянемо спочатку приклади з газети «Handelsblatt». Найчастіше нами було зафіксовано прикметник *wirtschaftlich*, який має значення «той, що стосується економіки, грошовий, фінансовий». Даний прикметник було вжито 27 разів. Наведемо деякі приклади: «*Die kommunalen Betreiber der Stromverteilnetze beklagen, der Betrieb von Ladepunkten sei bislang wirtschaftlich unattraktiv*». С. 8; «*Der niederländische Zahlungsdienstleister Adyen gehört zu denjenigen, die von der Coronakrise wirtschaftlich profitieren*». С. 33; «*Die Engel & Völkers Resorts GmbH sei zwar ein ehemaliges Lizenzunternehmen, habe die Investments im deutschsprachigen Raum aber „rechtlich und wirtschaftlich selbstständig“ an Kunden wie Maier vermittelt*». С. 34; «*Big Tech Gegen die wirtschaftliche Übermacht formiert sich weltweit ein schnell wachsender Widerstand*». С. 2; «*Das wirtschaftliche Leben müsse „schrittweise und regional differenziert, gleichzeitig entlang eines bundesweit einheitlichen und evidenzbasierten gesundheitspolitischen Rahmens“ wieder anlaufen*». С. 7; «*Der Betrieb des Gesundheitsportals durch das Ministerium sei keine rein hoheitliche Tätigkeit, erklärte Richterin Lutz, „sondern eine wirtschaftliche, die*

anhand des Kartellrechts zu prüfen ist». C. 13; «Das gilt besonders für Polen, „wo **die wirtschaftliche Verflechtung** sehr eng ist“, sagt Ifo-Chef Clemens Fuest». C. 14; «Rund um den Globus formiert sich ein schnell wachsender Widerstand **gegen die wirtschaftliche Übermacht** der großen Technologiekonzerne». C. 16; «Man sucht vergeblich **die rein wirtschaftliche Rechtfertigung** für diese Vetos gegenüber total privaten Unternehmen, in denen der Staat keine Macht durch Aktien hat». C. 29; «Jetzt, da der Brexit endgültig geklärt ist, sollte sich die EU der Frage widmen, wie sie ihr Bankwesen und ihren Finanzplatz weiterentwickeln und damit **die wirtschaftliche Dynamik** fördern will». C. 48; «Anleger hofften, dass das zügige Vorankommen beim Impfprogramm in diesem Jahr **zu einer recht schnellen wirtschaftlichen Erholung** führen werde, sagte Jane Foley, Leiterin der Devisenstrategie bei der Rabobank». C. 39; «„In einem weiterhin unsicheren Marktumfeld hatten wir ein gutes erstes Quartal: Wir spüren aktuell Anzeichen **einer wirtschaftlichen Erholung**, und unsere Maßnahmen zur Performancesteigerung in den Geschäften tragen erste Früchte“, sagte Merz bei der Präsentation der Quartalsbilanz am Mittwoch». C. 22 ; «„Es wäre **wirtschaftlicher Unsinn**, und es wäre das Ende unserer Gemeinschaft». C. 11; «Notwendig ist ein holistischer Regulierungsansatz, der die Dimension der gesellschaftlichen Herausforderung erkennt: den Schutz von Daten und Privatsphäre, die demokratische Kontrolle der sozialen Medien und eine Kartellaufsicht, die einen innovativen Wettbewerb gewährleistet und die Konzentration **wirtschaftlicher** und politischer **Macht** verhindert». C. 16; «Dies würde bedeutende Vorteile für Verbraucher, Unternehmen, Banken und die Wirtschaft als Ganzes bringen: Verbraucher und besonders mittelständische Unternehmen würden von besseren und günstigeren Finanzdienstleistungen und einem einfacheren Zugang zu Krediten und Kapital profitieren, die längst überfällige Konsolidierung im zersplitterten europäischen Bankensektor würde in Gang kommen und **ein wirtschaftlicher Wachstumsschub** angestoßen». C. 48.

Як ми бачимо, кількість вживання прикметника *wirtschaftlich* навіть більша за кількість прикметників, які ми визначили домінантами нашого дослідження. На мою думку, ми можемо спостерігати таку тенденцію, оскільки газета

«Handelsblatt» є економічно-фінансовим виданням, тому логічно припустити, що прикметник зі значенням «той, що стосується економіки, грошовий, фінансовий» буде вживатися у такій публікації досить часто.

На другому місці за кількістю слововживань ми зафіксували прикметник *teuer* зі значенням «той, що має високу ціну, той, що коштує великих грошей, той, що вимагає високих цін, пов'язаний з великими витратами» – 20 вживань. Наведемо кілька прикладів, що були знайдені нами у тексті газети «Handelsblatt» випуск від 11 лютого 2021 року: «Die Boxen **waren** für Familien schlicht **zu teuer**» с. 45; «Mehr Marktwirtschaft wäre der Sache nützlich, „und wir vermeiden, dass **wild teure Schnelllader** dort aufgebaut werden, wo sie dem örtlichen Bürgermeister oder Politiker bei der nächsten Wahl die meisten Stimmen bringen». С. 9; «Deren Kunden erwarten aber, dass sie lückenlos und schnell laden können, wenn sie sich schon **so teure Elektroautos** kaufen». С. 28; «Wer **teure Leerflüge** verhindern kann, muss das auch tun“, sagte der verkehrspolitische Sprecher der CSU Gruppe im Europaparlament, Markus Ferber, am Mittwoch». С. 12; «Beliebte Cloud: Der Einsatz von US-Dienstleistern könnte für deutsche Firmen **teure Folgen** haben». С. 1; «Immobilienmarkt Trotz der Coronakrise **sind** Immobilien im Jahr 2020 **teurer geworden**, zeigt eine Studie». С. 2; «Trotz der Coronakrise **sind** Immobilien im Jahr 2020 **teurer geworden**, zeigt eine Studie». С. 38; «Denn der Nachschub aus Asien sei deutlich **teurer geworden**». С. 46; «Für die Firmen könnte dieser massenhafte Datentransfer **zum teuren Problem** werden, denn die Aufsichtsbehörden bringen sich in Stellung». С. 1; «Im Fall von Volkswagen liegt es bei ebenfalls nicht **teuren** 6,8». С. 36; «**Die Teuersten**» с. 37.

Очікуваною була кількість вживання даної лексеми, оскільки ми проводили дослідження на основі економічно-фінансового видання.

На третьому місці за кількістю прикладів у тексті ми зафіксували прикметник *günstig* зі значенням «вигідний» та його форми 14 разів. Наведемо приклади: «Bei einem erwarteten Anstieg des Gewinns je Aktie von 1,01 auf 2,36 Euro ergäbe sich ein Kurs-Gewinn-Verhältnis (KGV) von 5,3, was in der Tat **günstig ist**: Im Fall von Volkswagen liegt es bei ebenfalls nicht **teuren** 6,8». С. 36; «Durch die

Beimischung von Aluminium brauchen die GM-Speicher außerdem weniger von dem seltenen Kobalt, was sie **günstiger** und nachhaltiger macht». C. 18; «Sie können mit ihnen auch gutes Geld verdienen, da Gas im Sommer **günstiger ist** als im Winter». C. 20; «Dafür leihen sie sich gegen eine Gebühr Aktien und verkaufen diese in der Hoffnung, sie vor der Rückgabe **günstiger zurückkaufen zu können**». C. 30; «Sehr gute Krankenkassen bieten zudem eine Kombination aus **einem günstigen Preis** und guten Leistungen». C. 37; « „Durch **die weiterhin günstigen Kreditzinsen** und mangels Anlagealternativen bleibt die Nachfrage nach Wohneigentum ungebrochen hoch“, urteilen die Experten». C. 38; «Foundoukidis erwartet, dass Fiat, Alfa und Lancia dank der PSA-Plattformen und **des günstigeren Einkaufs** verwirklichen können, was Tavares andeutete: neue Modelle anzubieten, die in der Vergangenheit nicht rentabel gewesen wären». C. 36; «Dies würde bedeutende Vorteile für Verbraucher, Unternehmen, Banken und die Wirtschaft als Ganzes bringen: Verbraucher und besonders mittelständische Unternehmen würden von besseren und **günstigeren Finanzdienstleistungen** und einem einfacheren Zugang zu Krediten und Kapital profitieren, die längst überfällige Konsolidierung im zersplitterten europäischen Bankensektor würde in Gang kommen und ein wirtschaftlicher Wachstumsschub angestoßen». C. 48; «Die Aktie ist eine **der günstigsten der Sparte**, doch strategisch ist bei Stellantis noch vieles ungewiss». C. 36; «**Die Günstigsten**». c. 37.

Із даних прикладів ми могли побачити, що даний прикметник також вживається не лише в нульовому ступені, а й у вищому та найвищому ступенях порівняння. Дана лексема виявилася найбільш часто актуалізованою у контексті, оскільки нами було проаналізовано видання, що стосується теми економіки та фінансів.

Далі частотність вживання прикметників нашого лексико-семантичного поля значно зменшуються. Прикметник *exklusiv* зі значенням «ексклюзивний» зустрівся у тексті 5 разів, як і прикметник *selten*, що має значення «рідкісний».

Прикметник *wertvoll* зі значенням «той, що високої (матеріальної) вартості, дорогоцінний» та прикметник *wert* зі значенням «цінний» ми зустріли по 3 рази кожного.

Прикметник *kostspielig*, що має значення «той, що спричиняє великі витрати, дорогий» було вжито 2 рази, як і прикметник *vermögend*, зі значенням «заможний, багатий».

Також ми знайшли прикметник *reich*, який ми віднесли до ядра нашого лексико-семантичного поля, лише 6 раз. Можемо припустити, що це слово рідко вживається у сучасній мові через свою етимологію. Так як було зазначено раніше слово *reich*, мабуть, кельтського походження, що мало значення «король», «правитель», «принц», що передає думку про заможність особи до якої застосовували цей прикметник. Так як зараз голови держав мають інші титули, це слово втратило своє початкове значення. Також теми багатства і бідності не прийнято виносити на загальне обговорення, тому даний прикметник так рідко використовується у економічних виданнях.

Ось, приклади вживання, які ще були нами виписані: прикметник *millionenschwer*, що за словником має значення «той, що вартує від одного до декількох мільйонів» вживається 1 раз: «*Nun drohen **millionenschwere Strafen***». С. 1.

Прикметник *einmalig* зі значенням «той, що єдиний у своєму роді» ми знайшли у досліджуваному тексті також 1 раз: «*Dass ein enger Vertrauter Merkels und Bundesminister in einer Unionsfraktionssitzung nicht zu Wort kommen sollte, dürfte ein einmaliger Vorgang sein*». С. 47

Також лише 1 слововживання було зафіксоване у таких прикметників як *wohlhabend* зі значенням «заможний», *preiswert* – «той, що відповідає ціні, не дорогий» та *zahlungsfähig* – «платоспроможний». Подібну ситуацію ми можемо спостерігати і з домінантою поля словом *arm*, що має значення «бідний». Дана лексема була зустрита в тексті лише один раз. На мою думку, вона не вживається в контексті так часто як інші через свою негативну конотацію, оскільки тему бідності не прийнято обговорювати в контексті економіки та фінансів.

Отже, можемо підбити підсумки, що стосуються економічно-фінансової газети «Handelsblatt». Такі прикметники, як *wirtschaftlich*, *teuer* та *günstig* зі значеннями «економічний», «дорогий» та «вигідний» відповідно, виявилися

найбільш вживаними, як і очікувалося, оскільки досліджуване видання мспрямоване на фінансово-економічну тематику і найвживанішими прикметниками повинні бути саме ті, що мають компонент матеріальної цінності. Також у тексті нам зустрілися такі слова як *reich* – шість разів, *exklusiv*, *selten* – п'ять разів, *wertvoll* та *wert* – тричі, *kostspielig* – та *vermögend* – двічі, *millionenschwer*, *einmalig*, *wohlhabend*, *preiswert*, *zahlungsfähig* та *arm* – по одному вживанню. Варто зазначити, що такий прикметник як *billig* ми зустріли у контексті 4 рази, що є малою кількістю, як для домінанти лексико-семантичного поля. Ми можемо припустити, що слово *billig* є більш розмовним через свою оціночну негативну сему і саме тому не використовується у фахових економічних виданнях. Всі інші прикметники ми не зустріли у досліджуваному виданні.

Далі розглянемо детальніше деякі приклади з суспільно-політичного видання журналу «Der Spiegel». Найвживанішим виявився прикметник *günstig* із значенням «вигідний». У тексті його було вжито 15 разів. Наведемо приклади: «*Es ist eine monströse Aufgabe, sie beginnt mit dem Einkauf, rund vier Millionen Tonnen Reis, Weizen, Mais müssen beschafft werden, Jahr um Jahr, auf den Handelsplätzen der Welt, **möglichst günstig**, möglichst nah bei den Empfängern, um Transportkosten zu vermeiden*». С. 55; «*Dort wurde der größere Teil **günstig** an den Staatsbetrieb Naftogas weitergereicht, die andere Menge zum Weltmarktpreis an europäische Kunden*». С. 129; «*Weil die Wetterlage **günstig war** und BP große Mengen des Öls mit Chemikalien im Meer versenkte, blieb die braune Flut an den Küsten weitgehend aus*». С. 140; «*Nutznieser waren alle: Die Ukrainer konnten durch diesen Cocktail Gas zu einem **günstigen Preis** beziehen, die Russen hielten nach außen hin an Weltmarktpreisen fest, und für den Zwischenhändler RUE fielen satte Gewinne ab*». С. 129, 130; «*Sicher hat unser Erfolg hier in Köln mit **günstigen Umständen** und Personenkonstellationen zu tun, aber ich merke schon, dass ich in meiner Regiearbeit gerade eine gute Phase habe*». С. 154; «*Anwalt Raue und die Berliner Verwaltung tauschen nunmehr in herzlicher Abneigung Noten aus, erst über Lötpunkte und Messprotokolle, inzwischen auch über **die günstigsten Flugtickets***». С. 35; «*Und da verlässt sich Kons gern auf die Weltbank, die den Markt dafür mit Projekten*

entwickelte, durch die „wir **am günstigsten klimaschädliche Gase** vermeiden können“». С. 66; «Ihr Gutachten **dürfte** daher umso gewichtiger – und **günstiger für den Angeklagten – zu bewerten sein**». С. 40.

З даних прикладів ми могли помітити, що прикметник було вжито не лише у нульовому ступені порівняння, а й у найвищому.

Друге місце прикметник *arm* зі значенням «бідний» розділяє ще з двома прикметниками такими як *reich* та *wirtschaftlich*, кожен з яких зустрічається у тексті по 10 разів. Наприклад: «Man darf auch links sein, wenn man nicht **arm ist**». С. 19; «Halbe Dörfer verschwinden so jedes Jahr, und oft trifft es die Ärmsten im Dorf, denn wer **arm ist** in Bangladesch, muss am Wasser leben, dort, wo es am gefährlichsten ist». С. 55; «100 Millionen Tonnen CO₂ will sich RWE bis 2020 durch diese vermeintliche Klimanachhilfe **in armen Ländern** und ähnliche Projekte gutschreiben lassen – und anderswo wieder ausstoßen». С. 66; «Er wirtschaftete Guinea in 24 Jahren weiter herunter, zu einem **der ärmsten** und korruptesten **Länder** der Welt». С. 117; «Der Süden, der nicht nur mit Erdöl, sondern auch mit viel Wasser und fruchtbaren Böden gesegnet ist, wurde in dieser Zeit trotz dieses Reichtums zu einer **der ärmsten Gegenden** der Welt». С. 122, 123; «SPIEGEL-Reporter Uwe Buse, 47, beobachtete in Bangladesch, einem **der ärmsten Länder** der Welt, wie Helfer des WFP Millionen Hungernde in zwei Gruppen unterteilen: in diejenigen, die Hilfe erhalten, und die, die nichts bekommen». С. 5; «Die Aufgabe von PMUK ist es, in den Regionen, die von Joyce Luma als **ärmste identifiziert wurden**, die Elendsten unter den Elenden auszumachen». С. 56.

Як ми могли прослідкувати, даний прикметник вживається як у формі узгодженого означення, так і як частина складеного іменного присудка. При чому у чотирьох прикладах прикметник вжито у найвищому ступені порівняння. А у шести реченнях прикметник *arm* застосовується у контекстах, що стосуються бідних країн чи областей. На нашу думку, частота вживання цього слова обумовлена тематикою журналу та цільовою аудиторією. Використання даної лексики слугує для привернення уваги щодо теми бідності у світі.

Що ж стосується прикметника *wirtschaftlich* зі значенням «той, що стосується економіки, грошовий, фінансовий», він зустрічається у тексті 10 разів. У поданих прикладах ми можемо спостерігати цікаву тенденцію того, що даний прикметник вживається лише у формі означення: «*Die klare Analyse führt zur Vision eines Deutschlands, das in Europa über **die wirtschaftliche**, militärische und politische **Einbindung** hinausführt*». С. 10; «*Sinn bezeichnet **die wirtschaftliche Lage** als „Wintermärchen“, die deutsche Wirtschaft habe „glänzende Aussichten“*». С. 27; «*Wenn diese Auffassung der Vorinstanz Bestand behielte, hätte dies enorme **wirtschaftliche Auswirkungen***». С. 43; «*Im August hat der Premier in der Boomstadt Shenzhen offen für die Wichtigkeit politischer Reformen in der Volksrepublik plädiert; ohne sie „könnte China verlieren, was es durch seine **wirtschaftlichen Reformen** gewonnen hat*». С. 124.

На третьому місці у нас опинився прикметник *teuer*, що має значення «дорогий» і вживається 9 разів. Наведемо деякі приклади: «*Ab 2013, wenn die nächste Stufe des Emissionshandels beginnt, **kann** es für die Dreckschleudern der Industrie **ziemlich teuer werden***». С. 5; «*Umweltschutz: Der Handel mit Emissionsrechten **wird** kompliziert und **teuer***». с. 8; «*Der Fall **ist teuer***». С. 48; «*Er hatte Zeit zum Nachdenken und überlegte, war - um Raumfahrt **so teuer ist** und ob er, der Däne Kristian von Bengtson, das ändern könnte*». С. 50; «*Putin, 58, hat Russland aus den Wirrnissen des achtenswerten, aber selten ganz nüchternen Boris Jelzin herausgeführt und den Staat stabilisiert; ein Verdienst, zweifelsohne, aber **teuer erkauf***». С. 125; «*Mit der Wiederbelebung von Bugatti schuf VW **das** schnellste und **teuerste Auto** der Welt*». С. 150. Варто зазначити, що прикметник вжитий у різних ступенях порівняння. У формі іменної частини присудка лексему *teuer* вжито частіше, ніж у формі узгодженого означення.

Далі маємо прикметник з 8 слововживаннями – *exklusiv* у значенні «ексклюзивний». Наведемо кілька прикладів: «*Das Gericht stimmte auch zu, als einige dieser Zeuginnen, die die „Bunte“ **exklusiv** und gegen Bares schon unter ihre Bettdecke **hatten schauen lassen**, den Ausschluss der Öffentlichkeit verlangten*». С. 39; «*Schließlich sollen die Privatpatienten eine **exklusive** Behandlung bekommen*». С. 69;

«Was Orange County Choppers für die USA ist, ist House of Thunder für Deutschland: Hersteller **exklusiver Luxusbikes**, jedes ein Unikat». С. 177.

Також 8 слововживань має прикметник *arbeitslos* зі значенням «безробітний».

Прикметник *selten*, що має значення «рідкісний» вживається у тексті випусків журналу «Spiegel» 7 разів.

Цікаву тенденцію ми могли помітити у вживанні прикметника *wert*, що має значення «цінний». Воно вживається 6 разів. У наведених прикладах ми можемо побачити, що дане слово вживається лише у формі іменної частини присудка: «Firtasch aber macht nach heutigen Preisen einen Riesengewinn: Die 12,1 Milliarden Kubikmeter **sind** derzeit drei Milliarden Dollar **wert**». с. 132; «So viel **ist** es gar nicht **wert**». С. 138; «Im Januar **war** in Marseille ein Gemälde von Edgar Degas im Wert von 800 000 Euro verschwunden, im August schnappten sich Diebe in Kairo van Goghs Gemälde „Mohnblumen“ – 40 Millionen Euro **wert**». С. 154; «Jeder Tag, den man früher am Start sei als die Konkurrenz, **sei** bares Geld **wert**». С. 109.

Наступний прикметник *billig*, що має значення «дешевий» і належить до ядерних лексем, ми зустріли у тексті 6 разів. Наприклад: «Ständig sind alle besorgt um ihre Ernährung, weil sich die Ratschläge perpetuieren: mehr Proteine, weniger Kohlenhydrate, dann wieder umgekehrt, aber Hauptsache, **alles** Bio und **billig**». С. 164; «Bis zu 22 Prozent solcher Gutschriften kann ein Unternehmen für sein DEHSt-Konto nutzen, sie kosten derzeit rund zwölf Euro, **sind** also gut zwei Euro **billiger** als herkömmliche Verschmutzungsrechte». С. 67; «Kunstformen wie Soundskulpturen oder Videokunst **werden** in Zukunft eines **billiger machen**: die Versicherungsprämien». С. 154; «Bis zum Bundesverwaltungsgericht ging zuletzt ein Streit mit der Finanzaufsicht Ba-Fin, weil das Unternehmen von seinen Altkunden einen pauschalen Zuschlag verlangte, wenn diese **in einen** neuen, **billigeren Tarif** wechseln wollten». С. 70; «Bislang war das Geschäftsmodell von RosUkrEnergo denkbar einfach: Das Unternehmen kaufte **billiges Gas** aus dem zentralasiatischen Turkmenistan und ließ es von Gazprom bis an die Grenze der Ukraine liefern». С. 129. Даний прикметник

зустрічається у тексті у різних ступенях порівняння: у нульовому, вищому та найвищому.

Прикметник *bedürftig*, що має значення «нужденний» вжито 3 рази, двічі як частина присудка і 1 раз у вигляді означення: «*Nanda ist ebenso **bedürftig** wie Begum, und sie beklagt, von dem Programm ausgeschlossen worden zu sein*». С. 55; «*Sie ist über 60 Jahre alt, blind und ebenso **bedürftig** wie die Menschen hier, aber sie hat das Pech, auf der falschen Flussseite zu wohnen, in einem Bezirk, der in den Unterlagen des WFP geringfügig besser dasteht*». С. 56; «*Unsere Endlichkeit besteht nicht mehr darin, dass wir **bedürftige Lebewesen** sind, sondern darin, dass wir zu wenig bedürfen können: Mangel an Mangel*». С. 14.

Також 3 слововживання має прикметник *reichlich* із значенням «багатий на...». Наведемо деякі приклади вживання: «*Es **gibt** keinen Meter Asphaltstraße, kein Hotel, kein Kino, dafür **reichlich** Staub und Sand, streunende Hunde und am Stadtrand Flüchtlinge, die sich aus Äthiopien bis hierher durchgeschlagen haben*». С. 122; «*Eine neue Studie legt nun sogar den Schluss nahe, dass **die zwar reichliche**, meist aber auch sehr einseitige und schwere **Verpflegung** im Vollzug dem Klima im Knast abträglich ist*». С. 145

Прикметник *kostbar*, що має значення «цінний, дороговартісний» вжито двічі у формі означення: «*Das **kostbarste Mitbringsel** ist, wie immer, wenn Svante Pääbo auf Reisen war, in einer Tupperdose verstaut*». С. 142; «*Der Unternehmer August Oetker, 66, über **den kostbarsten „Gemischtwarenladen“** der Republik, Fluch und Segen eines Familienbetriebs sowie die Integration von Superreichen*». с. 70.

Прикметник *wohlhabend*, що має значення «заможний» вжито також двічі у вигляді означення: «*Sie brachte zwei Söhne zur Welt, putzte Wohnungen und hütete die Kinder von **wohlhabenden Familien***». С. 45; «*In **einer wohlhabenden Welt**, so unterstellen Foer und Duve, kann sich jeder vornehmen, ein guter oder schlechter Mensch zu sein*». С. 160.

По 2 слововживання мають також нижчезазначені прикметники такі як: *wertvoll* зі значенням «цінний, дорогоцінний», *einmalig* – «той, що єдиний у своєму роді», *erstklassig* – «першокласний».

Всі подані нижче прикметники зустрічалися у тексті лише один раз. Наведемо приклади: прикметник *heruntergekommen* зі значенням «той, що обіднів, розорився»: «*Ein heruntergekommener Stadtteil, der über die Jahre zur besten Adresse wird*». С. 163; прикметник *mittellos*, що має значення «той, що залишився без засобів на існування»: «*Im September 2007 **habe** sich Pfahls für **mittellos erklärt** und die Zahlungen eingestellt, heißt es in den Akten*». С. 17; прикметник *kostengünstig*, що має значення «той, що потребує менших витрат»: «*Das WFP hat den Auftrag, die Hungrigsten unter den Hungernden der Welt zu identifizieren, es **soll** sie so gut und **kostengünstig** wie möglich mit Nahrung **versorgen**, es soll sich im Namen der Weltgemeinschaft um die Ultraarmen kümmern, um Erwachsene, die nicht wissen, ob sie morgen etwas essen werden, um Kinder, die so ausgehungert sind, dass feste Nahrung sie töten würde*». С. 54; прикметник *preiswert* зі значенням «недорогий, той, що відповідає своїй ціні»: «*Aber wie **kommt** man überhaupt **preiswert** in die deutsche Hauptstadt?* » С. 35, а також прикметники *vermögend* зі значенням «заможний», *minderwertig*, що означає «низьковартісний» та *verarmt* – «збіднілий».

Отже, можемо підбити підсумки, що стосуються суспільно-політичного журналу «Der Spiegel». Такі прикметники як *günstig*, *arm*, *reich*, *teuer*, *billig*, *wirtschaftlich*, *arbeitslos*, *exklusiv*, *selten* та *ma wert* виявилися найбільш вживаними, як і очікувалося, оскільки ми аналізували саме видання, яке піднімає суспільні та політичні теми, для опису яких застосовуються прикметники на позначення матеріальної цінності. Також у тексті нам зустрілися такі слова як *bedürftig*, *reichlich* – тричі, *wertvoll*, *einmalig*, *kostbar*, *wohlhabend*, *erstklassig* – двічі, та *kostengünstig*, *preiswert*, *heruntergekommen*, *mittellos*, *vermögend*, *minderwertig*, *verarmt* – по одному вживанню. Всі інші прикметники ми не зустріли у виданні, що досліджували. Варто зазначити, що такі прикметники як *billig* та *arm* не зважаючи на свою оціночну негативну сему, частіше було вжите у цьому виданні, оскільки воно розраховано на середньостатистичного читача і має на меті вразити, викликати якісь емоції, аби зацікавити людей.

2.5. Кількісні характеристики вживання прикметників на позначення матеріальної цінності

Отриманий фактичний матеріал підтверджує, що *прикметники teuer, billig, reich* та *arm* відносяться до ядра досліджуваного лексико-семантичного поля. Ці прикметники зустрічаються у тексті найчастіше (66 слововживань). Розглянемо детальніше вживання кожного прикметника з ЛСП, в обох виданнях (див. Додаток А).

Отже, з дослідження обох видань можна зробити висновок, що ми правильно обрали прикметники з яких складається ядро – *teuer* (29 разів), *billig* (10 разів), *reich* (16 рази), *arm* (11 разів). Прикметники ближньої периферії ЛСП: *wirtschaftlich* (37), *günstig* (29), *exklusiv* (13), *selten* (12), *wert*(9), *wertvoll* (5), *einmalig* (3), *vermögend* (3), *wohlhabend* (3), *preiswert* (2). Такі прикметники як *arbeitslos* (8), *bedürftig* (3), *reichlich* (3), *kostbar* (2), *erstklassig* (2), *kostspielig* (2), *kostengünstig* (1), *heruntergekommen* (1), *mittellos* (1), *millionenschwer* (1), *minderwertig* (1), *verarmt* (1), *zahlungsfähig* (1) – усі ці прикметники ми можемо віднести до дальньої периферії.

Всі інші прикметники нам не вдалося відшукати в тексті, тому ми можемо віднести їх до крайньої периферії нашого ЛСП прикметників на позначення матеріальної цінності: *unökonomisch, überteuert, unwirtschaftlich, ermäßigt, preisgünstig, supergünstig, autark, begütert, solvent, reichhaltig, armutsgefährdet, besitzlos, brotlos, erwerblos, schäbig, ärmlich, qualitativ, unschätzbar, erlesen, wohlfeil, abgebrannt*.

Варто зазначити, ЛСП прикметників матеріальної оцінки, яке було виділене в ході дослідження, відповідає всім основним ознакам лексико-семантичного поля. У ньому можна виділити ядро, тобто коло тієї лексики, єдина функція якої – вираження оцінки, та периферія різного ступеня глибини, в яку входить більша частина оціночної лексики, і яка вживається також в інших цілях, ніж оцінювання.

2.6. Дистрибутивні характеристики досліджуваних прикметників

2.6.1. Сполучуваність прикметників

Питання семантичної сполучуваності прикметників пов'язане з цілою низкою проблем. Зокрема проблеми починають виникати вже під час процесу семантичної класифікації слів, оскільки відсутні чіткі критерії за якими можна визначити конкретні семантичні ознаки слів. Це призводить до того, що слово може входити до складу різних семантичних груп одночасно. Виходячи з цієї проблеми, слід зазначити, що у своїй роботі під час поділу прикметників ми керувалися здебільшого мовною інтуїцією дослідника, що несе за собою досить суб'єктивний характер [21, с. 69].

Як нам відомо, залежно від своєї синтаксичної функції прикметники вживаються або як узгоджене слово (означення), або як неузгоджене слово (іменна частина предикативу): *ein billiges Kleid* і *das Kleid ist billig*.

Якщо дослідити уважніше приклади, що були відшукані нами у періодичних виданнях «Handelsblatt» та «Spiegel», то видно, що прикметники на позначення матеріальної цінності вживаються частіше як узгоджене означення – 131 раз, ніж як іменна частина предикативу – 64 рази.

Іменники, що були зафіксовані у досліджуваних виданнях, було поділено на 10 семантичних підкласів, у яких на нашу думку, прикметник як лексема відображає відтінок свого значення.

Семантичні підкласи іменників:

1) Люди та угруповання людей (*wohlhabenden Familien, wirtschaftliche Elite, reiche Deutsche, reiche Ausländer, der reichste deutsche Übersiedler, den 300 reichsten Schweizern, reichster Deutscher, exklusiven Charakter, selten universal gebildeter Mann, vermögende Privatpersonen, vermögende Kunden, vermögende Menschen, ärmere Haushalte, armen Brüder, wohlhabenderen Haushalte, zahlungsfähig Haushalt, reicher Anleger, reicher Mitbürger, reiche Inhaber, reichen Vettern, Araber sind arbeitslos, arbeitslose Männer, arbeitslose Jugendliche,*

arbeitslose Frauen, seltenes Gesicht, seltener Arbeitnehmer, die arme Kanzlerin, einmaligen Verein, Jungen und Mädchen gleich viel wert sind, der Mensch ist nicht wert, billigste Anbieter, minderwertiges Nachkriegsmaterial – Lehrkräfte, verarmtes Volk, vermögende Steuerzahler);

2) Неживі речі, механізми, предмети (das teuerste Auto, so teure Elektroautos, exklusiver Luxusbikes, das kostbarste Mitbringsel, teure Leerflüge, die günstigsten Flugtickets, günstigen Flaschen, preiswerten Nachbauten, teure Audi, erstklassigen Autobahnen, reichliche Teller, wertvollste Trophäe);

3) Речовини (billiges Gas, von dem seltenen Kobalt, am günstigsten Gase);

4) Географічні об'єкти (in armen Ländern, der ärmsten und korruptesten Länder, der ärmsten Länder, der ärmsten Gegenden, in den Regionen, die als ärmste identifiziert wurden, die reichen Länder, in einer wohlhabenden Welt, Ein heruntergekommener Stadtteil, wirtschaftlich stabilen Norden Italiens, Dominikana, ärmsten Viertel, reichen Vororten, reichen Stadtteil, reichen Öleminet Kuwait, reichen Länder, günstigeren Weg);

5) Явища політичного та економічного життя (wirtschaftlicher und politischer Macht, wirtschaftlichen Reformen, millionenschwere Strafen, der günstigsten der Sparte, wirtschaftlichen Vorteile, das teuerste Interview, günstige Demografie, radikale Politik ist selten, seltenes Phänomen, arme Revolte, der teuersten Umweltprojekt);

6) Економічні терміни (die weiterhin günstigen Kreditzinsen, des günstigeren Einkaufs, günstigeren Finanzdienstleistungen, einen billigeren Tarif, Kredite sind günstig, Aktienspaket, das wert ist, günstigeren Bediengungen, günstigeren Kursen, günstigere Laufzeiten, günstigen Konditionen, wirtschaftliches Potential, eklusive Regierungsdokumenten);

7) Дії, вчинки, процеси, перетворення. (die wirtschaftliche Übermacht, die wirtschaftliche Verflechtung, die rein wirtschaftliche Rechtfertigung, die wirtschaftliche Dynamik, wirtschaftliche Auswirkungen, ein wirtschaftlicher Wachstumsschub, die wirtschaftliche Einbindung, kostspieligen Entwicklung, ein einmaliger Vorgang, wirtschaftlichen Belebung, wirtschaftliches

Kooperationsabkommen, kostspielige Preissenkungen, exklusive Einschätzung, einmaliger Fall);

8) Робота, праця, продукти діяльності людини (*eine wirtschaftliche Tätigkeit, Die wertvolle Arbeit, wertvolle Auslandserfahrungen, wirtschaftlichen Erfolg, günstiger Wirtschaft, wirtschaftliche Zusammenarbeit*);

9) Стан, положення об'єктів, їх взаємовідношення (*die wirtschaftliche Lage, zu einer recht schnellen wirtschaftlichen Erholung, einer wirtschaftlichen Erholung, Das wirtschaftliche Leben, bedürftige Lebewesen, teure Folgen, zum teuren Problem, mit günstigen Umständen, wirtschaftliche Folgen, wirtschaftliche Bedeutung, wirtschaftlich schwierigen Zeiten, wirtschaftlichen Verbindungen, wirtschaftlichen Verhältnisse, wirtschaftliche Not, exklusiven Netzwerk*);

10) Кількість, вартість, цінність (*einem günstigen Preis, sind derzeit drei Milliarden Dollar wert, war 40 Millionen Euro wert, sei bares Geld wert, billige Nahrungsmittel, Preis ist nicht wert, ohne günstigsten Preis*);

Найбільш частотними підкласами іменників виявилися підкласи (див. Додаток Б):

- 1) Люди та угруповання людей – 34 рази у сполученні з прикметниками, які містять компонент матеріальної оцінки;
- 2) Географічні об'єкти (16 разів);
- 3) Стан, положення об'єктів, їх взаємовідношення (15 разів);
- 4) Дії, вчинки, процеси, перетворення (14 разів);
- 5) Неживі речі, механізми, предмети (12 разів) та економічні терміни (12 разів).

З даних у таблиці ми можемо побачити, що найбільш вживаними іменниками є ті, що стосуються людей, географічних об'єктів, економіки, політики або ж дій, станів та процесів, що мають відношення до цих тем. Слід зазначати, що така спільна зустріваність іменників саме цих груп пов'язана з їх семантикою. Усі групи іменників можна об'єднати за принципом антропоцентризму, за яким людина стоїть у центрі всіх подій, а мова – це продукт людської діяльності, засіб зберігання досвіду людини, її знань чи культури. Тому наведені вище іменники належать до понятійної сфери

матеріальних об'єктів, явищ тощо, тому й сполучаються переважно з прикметниками, що містять компонент матеріальної цінності.

Дослідження сполучуваності прикметників, що містять у собі компонент матеріальної цінності, проводиться у нашій роботі на рівні семантичних підкласів. Розглянемо кожен з цих підкласів для визначення стандартних синтагматичних партнерів.

Прикметник *wirtschaftlich* був зафіксований у сполученні з іменниками 29 разів (див. Додаток В). Найчастотнішими виявилися сполучення з іменниками, що позначають стан, положення об'єктів, їх взаємовідношення (10), дії, вчинки та процеси перетворення (9), явища політичного та економічного життя (3), а також роботу, працю, продукти діяльності людини (3). Прикметник *wirtschaftlich* має значення «той, що стосується економіки, грошовий, фінансовий» та містить у собі компонент матеріальної цінності, тому сполучається найбільше з тими підкласами, які стосуються тем економіки. Така велика кількість слововживань даного слова пояснюється тематикою видань, яка направлена на економіку та фінанси, наприклад: *die wirtschaftliche Übermacht, die wirtschaftliche Lage, wirtschaftlicher und politischer Macht*.

Наступний прикметник *günstig*, що має значення «вигідний», має 18 слововживань. Найчастотнішими виявилися сполучення з підкласом іменників, що позначають економічні терміни (8), а також підкласами іменників, що використовуються на позначення неживих речей, механізмів, предметів (2), явищ політичного та економічного життя (2), а також на позначення кількості, вартості, цінності (2).

Прикметник *reich*, який є ядерним прикметником лексико-семантичного поля прикметників на позначення матеріальної цінності, зі значенням «багатий» вжито 14 разів, 9 з них з підкласом іменників, що позначає людей або їх угруповання, а 5 – з підкласом іменників на позначення явищ політичного та економічного життя.

Ядерний прикметник *arm* зі значенням «бідний» та його форми було вжито загалом 11 разів. Найчастотнішими були сполучення з такими підкласами як:

назви географічних об'єктів (7), а також люди (3). Що стосується підкласу іменників географічних об'єктів, то найчастішими були зафіксовані сполучення зі словом Land. На нашу думку таке слововживання пов'язане з тематикою видань. Оскільки основними напрямками є суспільно-економічні та фінансово-політичні теми.

Прикметник teuer, який входить до ядра ЛСП прикметників на позначення матеріальної цінності, має значення «дорогий» та сполучається з різними підкласами іменників 8 разів. Найбільше сполучень прикметник має з іменниками підкласу неживих речей, механізмів, предметів – 4 рази. Контексти свідчать про те, що найчастотнішими іменниками цього підкласу, що сполучаються з даним прикметником, є синоніми слова «автомобіль»: «*das teuerste Auto*», «*so teure Elektroautos*», «*teuere Audi*». Також прикметник має сполучуваність з такими підкласами: явища політичного та економічного життя (2) та стан, положення об'єктів, їх взаємовідношення (2).

Що стосується інших прикметників, то важко прослідкувати їх сполучуваність з іменниками по підкласах, оскільки нами було зафіксовано мало прикладів слововживань.

Отже, ми можемо зробити висновок, що прикметники з компонентом матеріальної цінності, які входять до нашого ЛСП, найчастіше вживалися з такими підкласами іменників як: люди та угруповання людей (34 рази), географічні об'єкти (16 разів), стан, положення об'єктів, їх взаємовідношення (15 разів), дії, вчинки, процеси, перетворення (14 разів); неживі речі, механізми, предмети (12 разів) та економічні терміни (12 разів). При чому найчастотнішими прикметниками є wirtschaftlich (29), günstig (18), reich (14), arm (11) та teuer (8).

2.6.2. Вживання прикметників на позначення матеріальної цінності у складі сталих виразів

На основі тисячолітніх спостережень за навколишнім світом у німецькій мові сформувалася велика кількість сталих виразів, які вважаються влучними та

вдалими і відображають певні зразки життєвого досвіду німецького народу. Таким чином, на цій основі виник цілий розділ лінгвістики, який вивчає ці сталі вирази, і називається – фразеологія.

Варто зазначити, що в у сучасній науці немає єдиної думки щодо проблеми сутності і визначення фразеологізму як мовної одиниці, оскільки існують наукові суперечки довкола фразеології як науки й характеру мовних явищ, які називають фразеологізмами. Існує думка, що такі суперечки спричинені здебільшого різними поглядами розуміння мовознавцями сутності самої фразеологічної одиниці.

А. В. Кунін зазначає, що «фразеологічні одиниці – це стійкі сполучення лексем» [48, с. 84]. Однією з ознак фразеологічних одиниць мовознавцями зазначається «мовленнєва стійкість, семантична цілісність і окрема оформленість» [3, с. 21]. Мовознавець В. В. Виноградов визнавав «за найбільш істотну ознаку фразеологічної одиниці її еквівалентність і синонімічність слову» [3, с. 58].

Оскільки фразеологізм є мовним явищем, яке зустрічається серед різних народностей, ми можемо допустити, що фразеологічні одиниці до складу яких входять прикметники на позначення матеріальної оцінки існують у різних мовах, так як ці одиниці відображають реалії життя. Проте ми не відкидаємо той факт, що для кожної культури відбувається різне психологічне наповнення матеріальної цінності, яке виявляє себе в процесі перекладу фразеологічних одиниць на іншу мову [12].

Тому у нашому дослідженні ми вирішили відшукати сталі вирази, до складу яких входять ядерні лексеми нашого лексико-семантичного поля і перевірити також наявність інших прикметників, які входять до складу сформованого нами поля.

Розглянемо досліджувані прикметники у складі фразеологізмів, виписані з фразеологічних та одномовних словників:

- 1) Сталі вирази з прикметником «*teuer*».

У німецькій мові існує такий сталий вираз «*Da ist guter Rat teuer!*» вживають, коли людина знаходиться в безпорадному становищі. У давнину слово

«порада» відносилася до всього, про що голова племені та сім'ї повинен був дбати для того, щоб утримувати своїх домашніх. Ось чому сьогодні походять терміни *Hausrat, Gerät, Vorrat i Unrat*. Цей підзаголовок також включає *Heirat*, слово, яке спочатку означало "ведення домашнього господарства". Для того, щоб мати змогу дати хорошу пораду, часто була необхідна консультація, для якої учасники збирались у коло. У таких термінах, як *ein Rad schlagen*, є сліди цієї форми збирання. Прикметник *teuer* у фразі означає « щось цінне, що має велику цінність, те, що важко отримати».

Вислів «*seine Haut teuer verkaufen*» має значення «насилено відбиватись, максимально чинити опір, зробити краще, ніж очікувалося». У деяких ідіомах людська шкіра є представником усього людського тіла або всієї людської істоти. У той же час лінгвістично життя трактується як товар, що продається, наприклад, «*sein Leben teuer verkaufen*». Ця фраза вживається в виступах Мартіна Лютера. Він використовує її для віросповідання: «*Wenn wir aber sterben vmb Christus Worts willen / vnd wir frey bekennen / So sterben wir eines sehr ehrlichen tods / werden eytel heyligthumb / haben die haut theuwer gnug verkaufft*». В іншому випадку фраза в основному стосувалась війни і мала значення «ті, кого можна завербувати на військову службу, дорого продають шкіру». Але здебільшого цей вираз використовувався у значенні «максимально ускладнити перемогу супернику», наприклад: «*Und darüm nahmen sie auch den festen Schlus / mit den Waffen in der Faust zu sterben / und ihre Haut teuer genug zu verkauffen*».

Фразеологізм «*sein Leben teuer verkaufen*» зі значенням «жорстоко відбиватися». Ця приказка, яка пов'язує життя з умовами торгівлі, зображує життя як товар. Особливо поетично цю картину сформував Фрідріх Шиллер: «*.. ist leben doch des Lebens höchstes Gut! / Ein Rasender, der es umsonst verschleudert!*».

Вислів «*alles, was gut und teuer ist*» застосовується о двох значеннях. Перше – стосовно людей має значення «багаті люди». Друге – стосується предметів і позначає «все, що дороге і якісне». Ця фраза вживається здебільшого у розмовній мові.

Існують також вираз *«geschenkt (noch) zu teuer sein»*, що має значення «низьковартісний, знецінений».

Вираз *«etwas teuer bezahlen müssen»* має значення «за щось дорого платити, мати погані наслідки».

«jemanden / jemandem kommt eine Sache teuer zu stehen» вживається для того, щоб описати ситуацію, коли «хтось через щось опинився у неблагополучному положенні». Зрідка фраза може означати «заборгувати, за щось заступитися, за щось відповісти». Це загальне поняття відповідальності тут замінено на прикметник *teuer* у значенні «сильно посилене».

2) Сталі вирази з прикметником **«billig»**.

Сталий вислів, який вживається у розмовній мові *«billig wegkommen»* має значення «доведеться трохи заплатити; несприятлива ситуація з відносно невеликими збитками, вижити без великих втрат».

Цікаве тлумачення виразу *«recht und billig»*, що має значення «правильно і справедливо». Лише у 18 столітті прикметник *«billig»* отримав загальновживане сьогодні значення «недорогий». Раніше прикметник *«billig»* використовувався як синонім до слова «правий, справедливий» і посилався на природне почуття справедливості (нім. *Billigkeit*) стосовно закону. У раніше була поширена в правописі форма *«billich»* і застосовувалася з 11 століття. Через близькість законності до відповідності, контраст дешевий – дорогий (відповідний – невідповідний) став актуальним у 18 столітті і, зрештою, взяв гору.

Сьогодні *«billig»* також використовується у негативній конотації. Старе значення «справедливо» зберігається лише у виразі *«etwas billigen»* і має значення «щось погоджувати, схвалювати».

Такий розмовний вислів як *«jemandem zu billig sein»* означає «занадто мало, занадто невибагливий, бути занадто простим». Вираз використовується для того, щоб висловити невдоволення, неприйняття.

Вираз *«etwas ist nicht mehr als recht und billig»* має значення «щось, що само собою зрозуміло; те, що не потребує пояснення».

У німецькій мові ми можемо зустріти також таке прислів'я «*Was dem einen recht ist, ist dem anderen billig*» зі значеннями «це зручно для обох; обидвоє згодні; те, що належить одному, повинно належити і другому». У цьому прислів'ї було збережено початкове значення слова *billig*, тобто «правий, справедливий».

3) Сталі вирази з прикметником «**reich**».

До цього прикметника нам вдалося знайти лише один вислів: «*reich an etwas sein*», що має значення «бути багатим на щось». Проілюструємо вживання: *etwas in großer Menge, Fülle haben: Kartoffeln sind reich an Vitamin C; die Gegend ist reich an Mineralien; das Gemüse ist reich an Geschmack*.

Ми можемо припустити, що нам не вдалося знайти інші вирази з цим прикметником, оскільки було помічено велику кількість виразів, що вживаються не з прикметником *reich* та його формами, а з іменником *Reich* і з таким же зубстантивованим іменником.

4) Сталі вирази з прикметником «**arm**».

Вираз «*arm dran sein*» має значення «мати невдачу, бути зруйнованим, знаходитися з поганому положенні, бути в стані, який заслуговує на співчуття». Даний вислів вживається здебільшого в розмовній мові. Прикметник «*arm*» вживається у цьому виразі в значенні «той, що заслуговує на співчуття, поганий, нещасний». Раніше фраза «*arm daran*» була можлива лише з предметом (*arm an etwas sein = nur wenig von etwas haben*), наприклад: «*An Hausgeräth ist hier ein solcher Mangel, daß die Leute ganz arm daran sind*». Можливо, вираз утворився через пропуск об'єкта.

Фразеологізм «*arm wie eine Kirchenmaus*» має значення «дуже бідний, той, що немає засобів на існування». Даний вислів утворився, оскільки миші здебільшого перебувають у коморах, де є що їсти, а церковна миша бідна, бо в церкві немає їжі. Це образне порівняння також використовується в Шотландії та Франції, що говорить про його давнє походження.

«*Arm wie Hiob / Job / Lazarus*» – це сталий вираз, що передає значення «дуже бідний». Книга Йова у Старому Завіті Біблії описує, як Йов переживав одне нещастя за іншим. Порівняння з Лазарем також бере свій початок у Біблії: у

притчі про багача та бідного Лазаря. Після їх смерті Лазар опиняється на «лоні Авраама», тоді як багатій повинен терпіти нестерпний біль.

У німецькій мові існує також сталий вираз «*arm an etwas sein*», який має значення «мати нестачу чогось, бути бідним на щось». Наприклад: *diese Früchte sind arm an Vitaminen; das Leben ist arm an Freuden*.

Також є вираз «*um etwas ärmer werden*», що означає «щось втратити, стати біднішим, збідніти», наприклад: *der Sport ist um zwei Meister ärmer geworden; mit diesem Vorfall war sie um eine Illusion ärmer geworden*.

5) Сталі вирази з прикметником «**wert**».

За словником були перевірені всі прикметники нашого досліджуваного лексико-семантичного поля прикметників на позначення матеріальної цінності. Нами було помічено, що крім наших прикметників-домінант, сталі вирази були знайдені лише до слова *wert*.

При чому ми можемо виділити цілу групу виразів зі значенням «той, що немає цінності, той, що непотрібний». Це такі вислови як: «*einen Dreck wert sein*», «*keinen Deut wert sein*», «*keinen Knopf wert sein*», «*keinen Schuss Pulver wert sein*», «*etwas ist keinen Cent / Groschen / Pfifferling / Pfennig wert*», «*etwas ist keinen roten Heller wert*», «*nicht der Rede wert sein*».

Існує вислів, що має протилежне значення, тобто означає «бути цінним; корисним» звучить: «*Gold / Goldes wert sein*».

Вираз «*einer Sünde wert sein*» передає думку про «щось надзвичайно бажане; при чому насолода настільки велика, що не можливо стриматися робити те, що не повинен робити в жодному разі».

Маємо також такі прислів'я як «*Wer den Pfennig nicht ehrt, ist des Talers nicht wert*» та «*Wer den Cent nicht ehrt, ist den / des Euro nicht wert*», що означають «той, хто не радий (не вміє цінувати) меншим сумах грошей або не знає, як з ними поводитися, не заробить більшої суми», тобто висвітлює думку про те, що ощадливість – це позитивна чеснота.

На основі цих прикладів ми можемо зробити висновок, що прикметники на позначення матеріальної оцінки мають чимало прикладів вживання у сталих

виразах у німецькій мові. Проте, у деяких виразах не завжди відображено саме те значення прикметника, що має відношення до матеріальної цінності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Лексико-семантичне поле прикметників, що використовуються на позначення матеріальної цінності – є цілою системою, що складається з менших підсистем, та містить у своїй структурі такі компоненти як: ядро, ближня периферія, дальня периферія та крайня периферія. Домінанти, що складають ядро знаходяться між собою в антонімічних зв'язках. Всі елементи ЛСП об'єднані спільною семою «матеріальна оцінка».

Нами було здійснено інвентаризацію ЛСП за допомогою інтуїтивно-логічного методу, опираючись на частотність вживання прикметників.

Досліджуване ЛСП складається з 48 прикметників: *abgebrannt, arbeitslos, arm, armutsgefährdet, autark, bedürftig, begütert, besitzlos, billig, brotlos, einmalig, erlesen, ermäßigt, erstklassig, erwerbslos, exklusiv, günstig, heruntergekommen, kostbar, kostengünstig, kostspielig, millionenschwer, minderwertig, mittellos, preisgünstig, preiswert, qualitätsvoll, reich, reichhaltig, reichlich, schäbig, selten, solvent, supergünstig, teuer, unschätzbar, unwirtschaftlich, unökonomisch, verarmt, vermögend, wert, wertvoll, wirtschaftlich, wohlfeil, wohlhabend, zahlungsfähig, ärmlich, überteuert*.

За критерієм частотності вживання прикметників нам вдалося виокремити ядро, ближню, дальню і крайню периферії.

Слідом за низкою дослідників, ми також стверджуємо, що полісемантичне слово має організовану структуру, що складається з окремих лексико-семантичних варіантів.

У результаті дослідження з'ясувалося, що найбільш розгалуженими семантичними структурами володіють прикметники *teuer, billig, reich, arm*. Дані прикметники мають кілька значень. Проте не всі значення стосуються компоненту матеріальної оцінки. Дані прикметники складають лексику, що використовують для позначення матеріальної оцінки.

Що стосується сполучуваності прикметників матеріальної оцінки з підкласами іменників, то найбільш вживаними іменниками є ті, що стосуються

людей, географічних об'єктів, економіки, політики або ж дій, станів та процесів, що мають відношення до цих тем. Така спільна зустрічаність іменників саме цих груп пов'язана з їхньою семантикою. Усі групи іменників можна об'єднати за принципом антропоцентризму, за яким людина стоїть у центрі всіх подій, а мова – це продукт людської діяльності, засіб зберігання досвіду людини, її знань чи культури. Тому наведені вище іменники належать до понятійної сфери матеріальних об'єктів, явищ тощо, тому й сполучаються переважно з прикметниками, що містять компонент матеріальної цінності.

Цікаво, що нами було відшукано чимало сталих виразів, які містять у собі прикметники, що стосуються оціночної лексики.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ПРАКТИКИ МОВИ ТА ЛЕКСИКОЛОГІЇ

3. Вправи для використання на заняттях з практики мови та лексикології

Вправа 1.

Вставте прикметники *teuer, billig, reich, arm* за змістом:

- 1) Die Spriztour kommt den Deutschen _____ zu stehen.
- 2) Kartoffeln sind _____ an Vitamin C.
- 3) Hurston ist als Putzfrau gestorben, _____ wie eine Kirchenmaus
- 4) Der Wiederaufbau einer Straßen- bzw. Stadtbahn ist nicht _____.
- 5) Es ist jedoch auch recht und _____ zu fragen, wann eine nachhaltige Lösung für die menschenunwürdige Armut in Afrika gefunden wird.
- 6) Möglichst _____ kaufen, möglichst _____ verkaufen.
- 7) Dieser Erfolg ist aber _____ erkauf.
- 8) Avocado ist mein Favorit, allerdings nicht so _____.
- 9) Wer arbeitet, will doch etwas davon haben. Das ist doch nicht mehr als recht und _____.
- 10) Die Gegend ist _____ an Mineralien.
- 11) Ohne Job ist man _____ dran!
- 12) Immer in Geldnöten starb er _____ wie Hiob.

Відповіді: 1) teuer; 2) reich; 3) arm; 4) billig; 5) billig; 6) billig; teuer; 7) teuer; 8) billig; 9) billig; 10) reich; 11) arm; 12) arm.

Вправа 2.

Розділіть слова на два поля, ідентифікаторами яких є слова *reich* та *arm*.

Die Kopeke, die Erdhütte, die Jacht, weinen, die Million, lachen, das Elendsviertel, die Stadtvilla, der Hunger, der Status.

Відповідь: reich: die Jacht, die Million, lachen, die Stadtvilla, der Status; arm: Die Kopeke, die Erdhütte, weinen, das Elendsviertel, der Hunger.

Вправа 3.

Виберіть правильний варіант.

- 1) Arm wie...
 - a) ein Frosch;
 - b) ein Priester;
 - c) ein kirchen Maus;
 - d) eine Mönche.
- 2) ...wie Hiob.
 - a) teuer;
 - b) arm;
 - c) billig;
 - d) reich.
- 3) sein Leben ... verkaufen.
 - a) arm;
 - b) teuer;
 - c) billig;
 - d) reich.
- 4) Recht und...
 - a) billig;
 - b) arm;
 - c) reich;
 - d) teuer.
- 5) Was dem einen recht ist, ist dem anderen...
 - a) teuer;
 - b) reich;
 - c) arm;
 - d) billig.
- 6) Da ist guter Rat ...!
 - a) teuer;

- b) billig;
 - c) arm;
 - d) reich.
- 7) etwas ... bezahlen müssen.
- a) reich;
 - b) arm;
 - c) billig;
 - d) teuer.
- 8) keinen Schuss Pulver ... sein
- a) reich;
 - b) arm;
 - c) wert;
 - d) billig.
- 9) ... dran sein
- a) wert;
 - b) teuer;
 - c) billig;
 - d) arm.
- 10) Goldes ... sein
- a) wert;
 - b) arm;
 - c) teuer;
 - d) reich.
- 11) Wer den Cent nicht ehrt, ist den Euro nicht ...
- a) arm;
 - b) billig;
 - c) wert;
 - d) teuer.
- 12) Kartoffeln sind ... an Vitamin C
- a) arm;

- b) billig;
- c) teuer;
- d) reich.

Відповіді: 1) c; 2) b; 3) b; 4) a; 5) d; 6) a; 7) d; 8) c; 9) d; 10) a; 11) c; 12) d.

Вправа 4.

Розподіліть прикметники на 4 синонімічних ряди, домінантами яких є слова
1) *teuer*, 2) *billig*, 3) *reich*, 4) *arm*.

abgebrannt, arbeitslos, arm, armutsgefährdet, autark, bedürftig, begütert, besitzlos, billig, brotlos, einmalig, erlesen, ermäßigt, erstklassig, erwerbslos, exklusiv, günstig, heruntergekommen, kostbar, kostengünstig, kostspielig, millionenschwer, minderwertig, mittellos, preisgünstig, preiswert, qualitativ, reich, reichhaltig, reichlich, schäbig, selten, solvent, supergünstig, teuer, unschätzbar, unwirtschaftlich, unökonomisch, verarmt, vermögend, wert, wertvoll, wirtschaftlich, wohlfeil, wohlhabend, zahlungsfähig, ärmlich, überteuert.

- 1) teuer_____.
- 2) billig_____.
- 3) reich_____.
- 4) arm_____.

Відповіді:

- 1) teuer: kostspielig, unökonomisch, überteuert, wert, kostbar, qualitativ, unwirtschaftlich, wertvoll, selten, exklusiv, unschätzbar, erstklassig, erlesen, einmalig.
- 2) billig: ermäßigt, günstig, kostengünstig, preisgünstig, preiswert, supergünstig, wirtschaftlich, wohlfeil, minderwertig.
- 3) reich: autark, begütert, millionenschwer, solvent, vermögend, wohlhabend, zahlungsfähig, reichhaltig, reichlich.

- 4) arm: abgebrannt, arbeitslos, armutsgefährdet, bedürftig, besitzlos, brotlos, erwerbslos, heruntergekommen, mittellos, schäbig, verarmt, ärmlich.

Вправа 5

Підберіть антоніми до прикметників. Можливо, декілька варіантів відповіді.
arbeitslos, brotlos, exklusiv, kostbar, kostspielig, minderwertig, mittellos, reich, sparsam, teuer, teuer, unwirtschaftlich.

- 1) arm –
- 2) billig –
- 3) unökonomisch –
- 4) wohlhabend –
- 5) günstig –
- 6) wirtschaftlich –
- 7) qualitativ –
- 8) wohlfeil –

Відповіді: 1) reich; 2) teuer; 3) sparsam; 4) mittellos, brotlos, arbeitslos; 5) teuer, kostspielig, kostbar; 6) unwirtschaftlich; 7) minderwertig; 8) exklusiv.

Вправа 6

Складіть діалог або розповідь, використовуючи якомога більше прикметників, що мають компонент матеріальної цінності у вищезгаданих вправах.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Розроблений комплекс вправ свідчить про те, що здобутки з данної проаналізованої в роботі теми мають не лише теоретичний, а й цілком практичний характер. Прикметники, які містять компонент матеріальної оцінки, є досить вживаними у сучасній німецькій як у розмовному, так і у писемному мовленні.

Дані завдання допоможуть краще зрозуміти лексичне значення даних прикметників, їхнє значення у складі сталих виразів та навчитися розрізняти та застосовувати досліджені слова та словосполучення у різних комунікативних ситуаціях.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Системний підхід до вивчення мови відіграє важливу роль у вітчизняному мовознавстві, особливо з метою вивчення лексичного складу мови. Саме поширеністю даного методу зумовлена ціла низка різноманітних досліджень, у яких описані різні лексико-семантичні, антонімічні, синонімічні та інші угруповання, при чому на базі різних мов.

Польовий підхід, який ми застосували для дослідження лексики на позначення матеріальної цінності, допоміг проаналізувати найбільш частотні прикметники та їх сполучуваність. Нами було інвентаризовано поле прикметників, що містять компонент матеріальної цінності за допомогою інтуїтивно-логічного методу з опорою на частотність. Таким чином сформоване ЛСП налічує 48 прикметників. Зважаючи на критерій частотності дані лексичні одиниці було поділено на такі складові: ядро, ближню, дальню та крайню периферії. Це дало змогу нам вивчити структурно-семантичні особливості прикметників на позначення матеріальної цінності у сучасній німецькій мові.

Також ми з'ясували парадигматичні зв'язки у ЛСГ та сполучуваність прикметників на позначення матеріальної цінності з іншими частинами мови, зокрема з іменниками. Іменники, що були знайдені у досліджуваних виданнях, було поділено на 10 семантичних підкласів, у яких на нашу думку, прикметник як лексема відображає певний відтінок свого значення. За допомогою такого поділу, ми змогли побачити, що найчастіше було вжито саме ті іменники, які пов'язані з темами: люди, географічні об'єкти, економіка, політика або ж дії, стани та процеси, що мають відношення до цих тем. Дана сполучуваність спричинена саме тим, що досліджувані нами прикметники містять компонент матеріальної цінності.

Ми змогли описати деякі характеристики лексико-семантичної групи, яка складається з прикметників, що використовуються на позначення матеріальної цінності та дослідити смислову структуру прикметників, що позначають матеріальну цінність за допомогою контекстологічного аналізу. Прикметники на

позначення матеріальної оцінки мають чимало прикладів вживання у сталих виразах у німецькій мові. Проте, у деяких сполученнях не завжди відображено саме те значення прикметника, що має відношення до матеріальної цінності.

Розроблені вправи допоможуть вдосконалити навички у вживанні прикметників, які мають значення матеріальної цінності у різних комунікативних ситуаціях.

Дані щодо зв'язків прикметників та їхню смислову структуру, які ми отримали під час дослідження, можуть бути використані при укладанні тлумачних та синонімічних словників, а розроблений комплекс вправ – використаний як додатковий матеріал на заняттях з практики мови та лексикології.

RESÜMEE

Das Thema der Masterarbeit heißt «Semantische und funktionelle Merkmale des lexiko-semantischen Feldes zur Bezeichnung von Materialwerten in der modernen deutschen Sprache».

Die Schlüsselrolle in der Studie spielt das Prinzip des Anthropozentrismus, nach dem der Mensch im Mittelpunkt aller Ereignisse steht. In linguistischen Arbeiten wird dieses Prinzip verwendet, um Sprache als Produkt menschlichen Handelns, als Mittel zur Bewahrung menschlicher Erfahrung, Wissen oder Kultur zu erforschen.

Trotz der großen Zahl von Arbeiten, die dem Studium der Sprachkategorie der Bewertung gewidmet sind, fehlen genaue Daten verallgemeinernder Natur zu den semantischen und funktionalen Merkmalen von LSF-Adjektiven zur Bezeichnung des materiellen Wertes in der modernen deutschen Sprache, da in diesen Werken die Kategorie der allgemeinen Bewertung ohne das Vorhandensein einer materiellen Komponente fällt. Es besteht daher Grund zu der Annahme, dass die bisherige Forschung zu Adjektiven nicht alle Themen dieser Ausgabe abdeckt, was die Relevanz dieser Arbeit bestimmt.

Das Ziel der vorliegenden Studie ist es, die semantischen und funktionalen Merkmale des lexikalisch-semantischen Feldes von Adjektiven zur Bezeichnung des materiellen Wertes zu untersuchen, die wir mit Adjektiven wie "reich", "arm", "teuer" und "billig" skizziert haben.

Das Objekt der Vorschung ist das lexikalische und semantische Feld der Adjektive zur Bezeichnung des materiellen Wertes in der modernen deutschen Sprache.

Der Gegenstand der Forschung sind die semantischen und funktionalen Merkmale des lexikalisch-semantischen Feldes der materiellen Wertadjektive, die durch Adjektive wie „reich“, „arm“, „teuer“ und „billig“ und deren Synonyme umrissen werden.

Bei dem Recherchematerial handelt es sich um eine Auswahl von Adjektiven, die eine materielle Wertkomponente basierend auf dem elektronischen Sprachkorpus, insbesondere mithilfe des Leipziger Sprachkorpus (Leipziger Corpora Collection), und

sieben einsprachigen deutschsprachigen Wörterbüchern enthalten. Die Funktionsweise von Adjektiven wurde anhand von Zeitschriften untersucht. Es waren 2 Ausgaben der Zeitung "Handelsblatt". Die erste - №28, vom 10. Februar 2014 und die zweite - №29, vom 11. Februar 2021. Sowie 2 Ausgaben der Zeitschrift "Der Spiegel" - №52, vom 27. Dezember 2010 und №4, vom 24. Januar 2011.

Die Masterarbeit untersucht die semantischen und funktionalen Merkmale des lexikalisch-semantischen Feldes von Adjektiven zur Bezeichnung materieller Werte im Neudeutschen, inventarisiert das lexikalisch-semantische Felde von Adjektiven, untersucht semantische und etymologische Merkmale von Felddominanten, untersucht die Häufigkeit der Verwendung von Adjektiven zur Bezeichnung materieller Werte, beschreibt die Verwendung von materiellen Wertadjektiven bei der phraseologischen Redewendungen, entwickelt auf der Grundlage des studierten Materials eine Reihe von Übungen für die Deutsch- und Lexikologieunterrichte.

Die Forschungsmethoden sind aufgrund der Besonderheiten des Materials sowie des Zwecks seiner Untersuchung komplex. Die Untersuchung der Semantik von Einheiten erfolgte nach der Methode der Komponentenanalyse. Die Methode der Feldmodellierung, die distributiv-statistische, kontextbezogene und klassifizierende Methode sowie die Methode der Generalisierung sind in der Arbeit weit verbreitet.

Die wissenschaftliche Neuheit der vorliegenden Arbeit liegt in der Charakterisierung sowohl der Gruppe der Adjektive der Materialbewertung, ihrer paradigmatischen Verbindungen, als auch in der Charakterisierung der Verbindung dieser Adjektive mit anderen lexikalischen Einheiten der deutschen Sprache.

Aus den Ergebnissen der Arbeit werden Schlussfolgerungen gezogen und Perspektiven für die weitere Forschung zu diesem Thema formuliert. Die Ergebnisse der Studie sind in den Tabellen im Teil «Anhänge» aufgeführt.

Die Diplomarbeit wird auf 106 Seiten präsentiert, sie enthält 3 Abschnitte, Anhänge A-C, 103 Quellen im Literaturverzeichnis.

Schlüsselwörter: LEXIK, SEMANTIK, LEXIKALISCHE BEDEUTUNG, LEXIKO-SEMANTISCHES FELD, ADJEKTIVE, MATERIALWERT, BEWERTUNG.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев А. Я. Стилистическая информация языкового знака // *Филол. Науки*. 1982. №1. С. 50 – 55.
2. Алтайбаева Ш. Ю. К изучению семантической структуры оценочных прилагательных // *Сравнительно-сопоставительное изучение языков*. Алма-Ата, 1984. С. 7 – 9.
3. Амосова Н. Н. Основы английской фразеологии / Н. Н. Амосова. Л.: Наука, 1998. 286 с.
4. Апресян Ю. Д. Современные методы изучения значений и некоторые проблемы структурной лингвистики // *Проблемы структурной лингвистики*. М.: Наука. 1963. С. 102 – 150.
5. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. М.: Наука. 1974. 367 с.
6. Арнольд И. В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методика ее исследования: На материале имени существительного // Ленинград. пед. ин-т. им. А. И. Герцена. 1966. Т. 295. 191 с.
7. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка. М.: Просвещение. 1990. 299 с.
8. Арутюнова Н. Д. Типы языковых знаний: Оценка. Событие. Факт. М.: Наука. 1988. 338с.
9. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М.: Изд-во Совет. энциклопедия, 1969. 607 с.
10. Батурин Н. А. Проблема оценивания и оценки в общей психологии // *Вопросы психологии*. 1989. №2. С. 81 – 89.
11. Бацевич Ф. С. Нариси комунікативної лінгвістики. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. 281 с.
12. Башманівський О. Особливості вживання прикметників black та white у складі фразеологічних зворотів англійської мови / О. Башманівський // *Науковий*

вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк, 2013. № 20. С. 181–185.

13. Бережан С. Г. Семантическая эквивалентность лексических единиц. Кишинев: Штиинца. 1973. 372 с.

14. Буяр І. Є. Лінгвістична категорія оцінки: оцінювання досягнутого у вітчизняній лінгвістиці / І. Є. Буяр // *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер.: Філологічна. 2009. Вип. 11. С. 145–149.

15. Василенко В. О. Цінність і оцінка. Київ: Вища школа. 1964. 268 с.

16. Васильев Л. М. Проблема лексического значения и вопросы синонимии // *Лексическая синонимия: Сб. статей*. М.: Наука. 1967 С. 16 – 26.

17. Васильев Л. М. Теория семантических полей // *Вопросы языкознания*. 1971. №5. С. 105 – 113.

18. Васильев Л.М. Современная лингвистическая семантика: Учеб, пособие для вузов. М.: Высш. шк. 1990. 176 с.

19. Вердиева З. Н. Семантические поля в современном английском языке / З. Н. Вердиева. М.: Высшая шк., 1986. 120 с.

20. Вишивана Н.В Особливості мовної категорії оцінності та структура оцінки//*Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія: Зб. наук. пр.* Чернівці: ЧДУ, 2004, Вип.188-189. С.73 – 78.

21. Вишивана Н. В. Прикметники оцінки у сучасній німецькій мові: Дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / Чернівецький держ. ун-т. ім. Юрія Федьковича. Чернівці. 1999. 205 с.

22. Вишивана Н.В. Природа лексичного значення і проблема дефініції//*Наукові записки, Серія: Філологія*. Вінниця: ВДПУ, 2011. Вип.13. С.80 – 84.

23. Вишивана Н.В. Проблема лексичної сполучуваності у контексті сучасних лінгвістичних досліджень//*Філологічні науки. Зб. наук. пр.* Суми: Сум ДПУ, 2002. С.76 – 80.

24. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. М.: Наука. 1985. 210 с.
25. Волянська Н. Основні характеристики та компоненти категорії оцінки. // *Мова, освіта, культура: Інтеграційні тенденції в сучасному світі: матеріали XIX міжнародної студентської інтернет-конференції, 26 березня 2021 р., Вінниця* / гол. ред. Т. І. Ямчинська. Вінниця, 2021. С. 51.
26. Выжлецов Г. П. Оценка как аксиологическая категория // *Вопросы философии и социологии*. Л.: Изд-во ЛГУ. 1972. С. 94 – 98.
27. Галкина-Федорук Е. М. Об экспрессивности и эмоциональности. М.: Высшая школа. 1958. 118 с.
28. Гольдберг В. Б. Контрастивный анализ лексико-семантических групп (на материале английского, русского и немецкого языков) / В. Б. Гольдберг. Тамбов: ТГПИ, 1988. 56 с.
29. Гурова О. М. Лексико-семантичне поле "вік людини" в українській мові : Дис... канд. філол. наук : 10.02.01 / Гурова Оксана Модестівна ; наук. керівник М. І. Філон ; Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків. 2019. 201 с.
30. Долгих Н. Г. Теория семантического поля на современном этапе развития семасиологии // *Филол. науки*. 1973. №1. С. 89 – 98.
31. Дробаха Л. В. Семантичне варіювання назв природних явищ у зіставному аспекті / Л. В. Дробаха // *Literatura i kulturoznawstwo. Najnowsze badania naukowe. Teoria, praktyka* / *Филология и культурология. Актуальные научные исследования. Теория, практика. Часть 2. Варшава : «Diamond trading tour»*, 2015. С. 10-16.
32. Дробаха Л. В. Мовні характеристики людини через призму конотації (зіставний аспект) / Л. В. Дробаха // *Science and Education a new Dimension. Philology*. V (36). Issue: 136, 2017. С. 21 – 24.
33. Зайченко О. В. Прикметник: семантичний і структурний аспекти. / *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов. Випуск 6: збірник*

наукових праць / за ред. проф. В. І. Гончарова. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. С. 84 – 89

34. Звегинцев В. А. Семасиология. М.: Изд-во МГУ. 1957. 321 с.
35. Ивин А. А. Основания логики оценок. М.: Изд-во Моск. ун-та. 1970. 230 с.
36. Камінська М. О. Імпліцитна негативна оцінка в сучасному англомовному діалогічному дискурсі: когнітивно-прагматичний аспект: дис ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 2019. 239 с.
37. Караулов Ю. Н. Словарь как компонент описания языков // Принципы описания языков мира. М., Наука, 1976. С. 314.
38. Кацнельсон С. Д. Содержание слова: значение и обозначение. М. Л.: Наука. 1965. 107 с.
39. Клаус Г. Сила слова: Гносеологический и прагматический анализ языка. М.: Прогресс. 1967. С. 13 – 19.
40. Кобозева И. М. Лингвистическая семантика. М.: Эдичориал УРСС, 2000. 352 с.
41. Ковтун Л. С. О значении слова // *Вопросы языкознания*. 1955. №5. С. 65 – 77.
42. Колшанский Г. В. Лингво-гносеологические основы языковой номинации // *Языковая номинация (общие вопросы)*. М.: Наука. 1977. С. 99 – 146.
43. Косериу Э. Лексические солидарности (E. Coseriu. Lexikalische Solidaritäten) // *Вопросы учебной лексикографии. Сб. статей*. М. 1969. С. 93 – 112.
44. Котелова Н. З. Значение слова и его сочетаемость. Л.: Наука. 1975. 163 с.
45. Кочерган М. П. Слово і контекст. Львів: Вища школа. 1980. 182 с.
46. Крелих И. И. Оценка в лексической семантике // *Парадигматические характеристики лексики*. М.: Наука. 1986. С. 18 – 34.
47. Кузнецов А. М. От компонентного анализа к компонентному синтезу. М.: Наука, 1986. 126 с.

48. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. Текст / А. В. Кунин. [2-е изд., перераб. и доп.]. М.: Высш. шк., 1996. 381 с.
49. Курилович Е. Очерки по лингвистике. Пер. с польск., франц., англ., нем. М.: Изд-во иностр. Литературы. 1962. 252 с.
50. Левицкий В. В. Сучасне розуміння структури лексичного значення // *Мовознавство*. 1982. №5. С. 12 – 19.
51. Левицкий В. В. Опыт экспериментального разграничения лексической полисемии и омонимии // *Психолингвистические исследования: Лексика. Фонетика*. Калинин: Калининский ун-т. 1985. С. 3 – 14.
52. Левицкий В. В. Семасиология. Винница: Нова книга. 2006. 512 с.
53. Левицкий В. В. Типы лексических микросистем и критерии их различия // *Филол. науки*. 1988. №5. С. 66 – 73.
54. Левицкий Статистическое изучение лексической семантики. К.: УМК ВО. 1989. 156 с.
55. Лексико-семантические группы русских глаголов / под ред. Э. В. Кузнецовой. Иркутск: Изд-во Иркут. ун-та, 1989. 180 с.
56. Лисицына Н. А. Оценочные прилагательные в русском языке советской эпохи // *Вестник Львов. ун-та. Серия филология*. 1982. Вып. 12. С. 39 – 44.
57. Лукенчук А. В. Прилагательные оценки в современном английском языке. Автореф. дис. канд. филол. наук. Одесса. 1993. 15 с.
58. Маркелова Т. В. Функционально-семантическое поле оценки русском языке // *Вестник Моск. ун-та. Серия 9. Филология*. 1994. С. 67 – 86.
59. Маркелова Т. В. Семантика и прагматика средств выражения оценки в русском языке // *Филол. науки*. 1995. №3. С. 67 – 79.
60. Муравицкая М. П. Некоторые вопросы полисемии. Киев: Изд-во Киев. ун-та. 1964. 31 с.
61. Мусурівська О. В., Паранюк Д. В. Емоційно-оціночна лексика англійської мови / О. В. Мусурівська // *Наук. вісник Чернівецького ун-ту. Вип. 12 (3). Германська філологія: Збірник наук. праць. Чернівці: ЧДУ, 1997. С. 46 – 59.*

62. Никитин М. В. 1988. Основы лингвистической теории значения. М.: Высшая школа, 1988. 166 с.
63. Павлишенко О. А. Квантитативні характеристики лексико-семантичних полів дієслова в авторських текстах англомовної художньої літератури: Дис ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів: 2017. 211 С.
64. Пазич Н. В. Лексичні засоби вираження негативної оцінки // *Мовознавство*. 1984. №6. С. 69 – 72.
65. Пауль Г. 1960. Принципы истории языка. М.: Изд-во иностранной литературы, 1960. 500 с.
66. Полевые структуры в системе языка. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1989. 197 с.
67. Попова З. Д., Стернин И. А. Лексическая система языка. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та. 1984. 147 с.
68. Селиверстова О. Н. Труды по семантике. М.: Языки славянской культуры, 2004. 960 с.
69. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
70. Сергеева Л. А. Качественные прилагательные со значением оценки в современном русском языке: Автореф. дис. канд. филол. наук. Саратов. 1980. 18 с.
71. Сергеева Л. А. О соотношении объективного и субъективного факторов в значениях эмоционально-оценочных прилагательных в современном русском языке // *Исследования по семантике. Лексическая и фразеологическая сочетаемость: Межвуз. сб. науч. тр.* Уфа. 1982. С. 13 – 18.
72. Смирницкий А. И. 1955. Значение слова // *ВЯ*, 1955. № 2. С. 79 – 89.
73. Соколовская Ж. П. Система в лексической семантике: (Анализ семантической структуры слова). К.: Вища школа. 1979. 188 с.
74. Соляник В. І. Концепт людина як основа антропоцентризму (на матеріалі творів Ф. С. Фіцджеральда) / В. І. Соляник // *Лінгвістичні дослідження*. 2014. Вип. 37. С. 169 – 171.

75. Сэпир Э. Градуирование. Семантическое исследование. Пер. с англ. Г. Е. Кредлина // *Новое в зарубежной лингвистике. М.: Прогресс. 1985. Вып. 16. С. 82 – 105.*
76. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. М.: Наука. 1986. 362 с.
77. Телия В. Н. Функционально-параметрическая модель значения идиом // *Лексикографическая разработка фразеологизмов для словарей разл. Типов и для машинного фонда рус. Языка. М.: МГЗПИ. 1988. С. 20 – 44.*
78. Тугаринов В. П. Философия сознания. М.: Мысль. 1971. 199 с.
79. Уфимцева А. А. Опыт изучения лексики как системы. М., 1962.
80. Уфимцева А. А. Слово в лексико-семантической системе языка. М.: Наука. 1968. 305 с.
81. Уфимцева А. А. Лексика // *Общее языкознание. Внутренняя структура языка. М.: Наука. 1972. 565 с.*
82. Уфимцева А. А. Типы словесных знаков. М.: Наука. 1974. 205 с.
83. Уфимцева А. А., Азнаурова Э. с., Кубрякова Е. С., Телия В. Н. лингвистическая сущности аспекты номинации // *Языковая номинация (общие вопросы).* М.: Наука. 1977 с. 5 – 56.
84. Уфимцева А. А. Семантика слова // *Аспекты семантических исследований.* М.: Наука. 1980. С. 5 – 81.
85. Фаліштинська А. Р. Вживання прикметників на позначення матеріальної цінності у складі сталих виразів // *Topical issues of modern science, society and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference.* Харків, Україна. 2021. С. 1109 – 1114.
86. Фаліштинська А. Р. Домінанти лексико-семантичного поля на позначення матеріальної цінності та їх семантичні та етимологічні характеристики // *Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації: Збірник студентських наукових робіт / За заг. ред. В.О. Папіжук, Ю.О. Лісової, Ю.Ю. Климович, Н.Р. Прокопчук.*

Житомир: Видавництво Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2021. С. 134 – 137.

87. Фаліштинська А. Р. Оцінка та проблема цінності у різних науках. // *Актуальні тенденції розвитку науки та освіти: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 14 жовтня 2021 р.)*. Полтава: ЦФЕНД, 2021. с. 21 – 23.

88. Фаліштинська А. Р. Польові структури в системі мови. // *Маріупольський молодіжний науковий форум: традиційні й новітні аспекти дослідження і викладання іноземних мов і літератури: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції студентів, аспірантів і молодих учених (30 березня 2021 р.) / за заг. ред. Ю. М. Кажан. – Маріуполь: МДУ, 2021. с. 61, 62.*

89. Фаліштинська А. Р. Семантична структура слова та методи її дослідження. *МОВА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА: Інтеграційні тенденції в сучасному світі: матеріали XIX міжнародної студентської Інтернет-конференції, 26 березня 2021 р., Вінниця / гол. ред. Т. І. Ямчинська. Вінниця, 2021. с. 122 – 124.*

90. Филиппов А. В. К проблеме лексической коннотации // *Вопросы языкознания*. 1978. №1. С. 57 – 63.

91. Харченко В. К. Взаимодействие коннотативных признаков означений в семантике слова // *Лексические и грамматические компоненты в семантике языкового знака. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та. 1983. С. 47 – 52.*

92. Хидекель С. С., Кошель Г. Г. Оценочный компонент лексического значения слова // *Иностр. Языки в школе. 1981. №4. С. 7 – 10.*

93. Хидекель С. С., Кошель Г. Г. Природа и характер языковых оценок // *Лексические и грамматические компоненты семантики языкового знака. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та. 1983. С. 11 – 15.*

94. Худяков И. Н. Об эмоционально-оценочной лексике // *Филол. науки*. 1980. №2. С. 79 – 82.

95. Шанявский К. Р. Роль оценок в познавательном процессе // *Вопросы философии*. 1969. №3. С. 56 – 59.

96. Шаховский В. И. Эмотивный компонент значения и методы его описания. Волгоград: Изд-во Волгогр. пед. ин-та. 1983. 94 с.
97. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики. М.: Наука. 1973. 280 с.
98. Шмелев Д. Н. Современный русский язык. Лексика. М.: Наука. 1977. 334 с.
99. Шрамм А. Н. Очерки по семантике качественных прилагательных. Л.: Изд-во Ленинград. ун-та. 1979. 134 с.
100. Щур Г. С. Теории поля в лингвистике. М.: Наука. 1974. 254 с.
101. Яковлев С. В. Функционально-семантическое поле оценочности и его выражение в лексике и грамматике: *Межвуз. сб. науч. тр. Л.: Ленинград. пед. ин-т. им. А. Н. Герцена*. 1990. С. 118 – 129.
102. Erdmann K. O. Die Bedeutung des Wortes. Leipzig. 1925. 382 S.
103. Kronasser H. 1952. Handbuch der Semasiologie. Kurze Einführung in die Geschichte, Problematik und Terminologie der Bedeutungslehre. Heidelberg: Carl Winter, 1952. 204 S.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

104. Енциклопедичний словник класичних мов / Л. Л. Звонська, Н. В. Корольова, О. В. Лазер-Паньків та ін.. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2017. С. 419. 552 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zvonska_Lesia/Entsyklopedychnyi_slovnyk_klasychnykh_mov.pdf#page=419 (дата звернення: 24.09.2021).
105. Der Spiegel. Wikipedia. URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Der_Spiegel (дата звернення: 24.09.2021).
106. Deutsch-Russisches phraseologisches Wörterbuch. L. E. Binowitsch, N. N. Grischin. Moskau, 1975. 656 s.
107. Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. URL: <https://www.dwds.de/> (дата звернення: 24.09.2021).
108. Duden. Deutsches Universalwörterbuch, 7. Auflage, Bibliografisches Institut GmbH. Mannheim / Zürich: Dudenverlag, 2011. 2112 s.
109. Handelsblatt. Wikipedia. URL: <https://de.wikipedia.org/wiki/Handelsblatt> (дата звернення: 24.09.2021).
110. Leipziger Corpora Collection. URL: https://corpora.uni-leipzig.de/de?corpusId=deu_newscrawl-public_2018 (дата звернення: 24.09.2021).
111. Redensarten-Index. URL: <https://www.redensarten-index.de/suche.php> (дата звернення: 24.09.2021).
112. Sag es treffender. Sag es auf Deutsch. Rowohlt Taschenbuch Verlag, Reinbek bei Hamburg, 2007. 911 s.
113. Slovopedia. URL: <http://de.slovopedia.com/> (дата звернення: 24.09.2021).
114. Warig, 1. Auflage. Wissen Media Verlag GmbH. Gütersloh / München, und Cornelsen Verlag GmbH & Co OHG, Berlin, 2008. 1215 s.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

115. Der Spiegel. № 52. Spiegel-Verlag. Hamburg, 27.12.2010. 182 s. URL: <https://ua1lib.org/book/905807/71ca27> (дата звернення: 24.09.2021).

116. Der Spiegel. № 4. Spiegel-Verlag. Hamburg, 24.01.2011. 142 s. URL: <https://ua1lib.org/book/1013457/4c0f97> (дата звернення: 24.09.2021).

117. Handelsblatt. Deutschlands Wirtschafts- und Finanzzeitung. NR. 28. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Düsseldorf, 10.02.2014. 48 s. URL: <https://ua1lib.org/book/2316423/83f9a9> (дата звернення: 24.09.2021).

118. Handelsblatt. Deutschlands Wirtschafts- und Finanzzeitung. NR. 29. Handelsblatt Media Group GmbH & Co. KG. Düsseldorf, 11.02.2021. 48 s. URL: <https://ua1lib.org/book/11763047/8ad09c> (дата звернення: 24.09.2021).

**Додаток А. Кількісні характеристики вживання прикметників на
позначення матеріальної цінності**

«Handelsblatt»	Частота вживання	«Spiegel»	Частота вживання	Разом у виданнях
Ядерні лексеми				
teuer	20	teuer	9	29
billig	4	billig	6	10
reich	6	reich	10	16
arm	1	arm	10	11
Разом	31	Разом	35	66
Прикметники ближньої периферії				
wirtschaftlich	27	wirtschaftlich	10	37
günstig	14	günstig	15	29
exklusiv	5	exklusiv	8	13
selten	5	selten	7	12
wert	3	wert	6	9
wertvoll	3	wertvoll	2	5
einmalig	1	einmalig	2	3
vermögend	2	vermögend	1	3
wohlhabend	1	wohlhabend	2	3
preiswert	1	preiswert	1	2
Разом	62	Разом	54	116
Прикметники дальньої периферії				

kostspielig	2	arbeitslos	8	
zahlungsfähig	1	bedürftig	3	
millionenschwer	1	reichlich	3	
		erstklassig	2	
		kostbar	2	
		kostengünstig	1	
		heruntergekommen	1	
		mittellos	1	
		minderwertig	1	
		verarmt	1	
Разом	4	Разом	23	27
Всього	97		112	209

Додаток Б. Кількісні характеристики підкласів іменників

Підкласи іменників	Обсяг підкласу	Частота вживання
1	14	34
2	8	12
3	3	3
4	6	16
5	6	11
6	5	12
7	4	14
8	3	6
9	5	15
10	3	7
Разом	58	130

**Додаток В. Сполучуваність прикметників зі значенням матеріальної цінності
з підкласами іменників**

Підкласи іменників	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Разом
Найбільш частотні прикметники	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Разом
teuer	0	4	0	0	2	0	0	0	2	0	8
billig	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	4
reich	9	0	0	5	0	0	0	0	0	0	14
arm	3	0	0	7	1	0	0	0	0	0	11
arbeitslos	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
einmalig	1	0	0	0	0	0	2	0	0	0	3
exklusiv	1	1	0	0	0	1	1	0	1	0	5
günstig	0	2	1	1	2	8	0	1	1	2	18
selten	3	0	1	0	2	0	0	0	0	0	6
vermögend	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
wert	2	0	0	0	0	1	0	0	0	4	7
wertvolle	0	1	0	0	0	0	0	2	0	0	3
wirtschaftlich	1	0	0	1	3	1	9	3	10	0	28
wohlhabend	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	3
Інші прикметники	3	4	0	1	1	0	2	0	1	0	12
Разом	34	12	3	16	11	12	14	6	15	7	130